

בס"ד. שיחת חג הפורים ה'תש"כ*.

בלתי מוגה

א. אודות ימי הפורים — איתא במגילת תענית¹:

"א"ר יהושע בן קרחה מיום שמת משה לא עמד נביא וחיידש מצוה לישראל חוץ ממצות פורים, אלא שגאולת מצרים (שהיתה ע"י משה) נוהגת ז' ימים, וגאולת מרדכי ואסתר אינה נוהגת אלא יום א'".

וממשיך שם: "ד"א, ומה גאולת מצרים שלא נגזרה גזירה אלא על הזכרים, גאולת מרדכי ואסתר שנגזרה על הזכרים ועל הנקיבות, מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד², עאכו"כ שאנו חייבים לעשות אותם י"ט בכל שנה ושנה".

ב. והנה, ממ"ש בפסקא הב' "ד"א", מובן, ששתי הפסקאות הם שני פירושים על ענין אחד, אלא שהם חלוקים בטעם הדבר.

כלומר: כשם שבפסקא הב' נתבאר טעם גודל השמחה דפורים (שנגזרה גזירה על הזכרים ועל הנקיבות) במכ"ש מהשמחה דפסח (שלא נגזרה גזירה אלא על הזכרים), כמו"כ גם הפסקא הא' באה לבאר את המעלה דשמחת פורים יותר משמחת פסח.

וכמבואר במפרשים: המעלה דגאולת פורים שאינה נוהגת אלא יום א' לגבי הגאולה דפסח שנוהגת ז' ימים — שרואים בטבע בני-אדם ששמחה שמתחלקת לכמה ימים, אינה בתוקף ובהתלהבות כ"כ כמו בשמחה שמרוכזת ונקבעה כולה ביום אחד.

כלומר: כיון שהשמחה דפסח היא ז' ימים, הרי אי אפשר שתהי' ההתלהבות בתקפה במשך ז' ימים, ומזה מוכח שגם ביום הראשון אין השמחה בתוקף כ"כ, שהרי זה אותו היו"ט; משא"כ בפורים שאינו נוהג אלא יום א', יכולה להיות השמחה בתוקף גדול ביותר.

ג. זאת ועוד:

כיון שבפירוש הב' נאמר הטעם שבגללו גדלה מעלת השמחה

(1) פי"ב.

(2) אסתר ג, יג.

(3) ראה ספר "דבר יום ביומו" י"ד אדר.

(* ההתוועדות נערכה באולם הגדול אשר ב-585 אַלבאַני עוו. בסמיכות לראַטלאַנד ראור.)

דפורים ("גאולת מרדכי ואסתר שנגזרה על הזכרים ועל הנקיבות .. עאכו"כ כו") — מסתבר לומר שגם בפירוש הא' נאמר הטעם שבגללו נוהגת שמחת פורים יום אחד, כך, שיכולים לחגוג אותה בכל התוקף.

ויש לומר, שענין זה מבואר בתחילת הפסקא — "מיום שמת משה לא עמד נביא וחדש מצוה לישראל חוץ ממצות פורים":

ויובן ע"פ המבואר בדרושי פורים⁴, שכאשר רואים שישנו ענין שמגיע למטה מטה יותר, הרי זו הוכחה ששרשו ומקורו הוא למעלה ביותר.

ועד"ז בעניננו:

איתא בגמרא⁵ "זקנים שבאותו הדור אמרו פני משה כפני חמה, (ואילו) פני יהושע (היינו, אפילו מי שנאמר בו⁶ "לא ימיש מתוך האוהל", הרי זה רק) כפני לבנה", ועאכו"כ בנוגע לנביאים שלאח"ז, עד להזמן דנס פורים⁷.

וכיון שרואים שבאותו זמן היו יכולים לחדש ולקבוע מצוה, כמו המצוות שנצטוו ע"י משה — הרי מזה גופא מוכח, שהמקור לענין זה הוא גבוה גבוה יותר מעניני המצוות שנצטוו ע"י משה.

וע"ד מאמר רז"ל⁸ "חמורים (או "ערבים") דברי סופרים יותר מדברי תורה", והרי פורים הוא מז' המצוות דרבנן, דברי סופרים⁹.

אלא, כיון שכל הענינים צריכים להיות ע"י התורה, הרי גם הענין דפורים מרומז בתורת משה, כדאיתא בגמרא¹⁰ "שלחה להם אסתר לחכמים כתבוני לדורות .. עד שמצאו לו מקרא כתוב בתורה, כתב¹¹ זאת זכרון בספר"; אבל ענין הפורים כשלעצמו הוא למעלה יותר מהמצוות שצוה משה.

ד. ועד"ז מצינו בנוגע ליום הכפורים — שענינו הוא "כפורים", כמו פורים¹² — גודל העילוי שבמצות התשובה לגבי כללות התומ"צ: ענין התשובה הוא — לכפר על הפגם והחסרון שנעשה בהעדר

(4) שערי אורה שער הפורים ד"ה יביאו לבוש מלכות פ"ב ואילך. פ"ב ואילך.
 (5) ב"ב עה, סע"א.
 (6) תשא לג, יא.
 (7) חסר קצת (המו"ל).
 (8) ראה סנהדרין פח, ב (במשנה).
 (9) רמב"ם ריש הל' מגילה. וראה סה"מ תש"ח ע' 165 בהערה. וש"נ.
 (10) מגילה ז, א.
 (11) בשלח יז, יד.
 (12) תקו"ז תכ"א (נו, ב). וראה תו"א מג"א צב, ד. צה, ד. קכא, א. ובכ"מ.
 שם פ"ב ה"ז. ועוד.

קיום התורה ומצוותי'. וכיון שכדי לתקן ולהשלים את הפגם צריך להמשיך מדרגא נעלית יותר, הרי מוכח, שהתשובה היא למעלה מתומ"צ, שלכן יכולים לתקנם על ידה¹³.

ומ"מ, מניין יודעים אודות מצות התשובה — ממה שנאמר בתורה, שלהיותה "תורה אור"¹⁴, הרי היא מגלה את כל הענינים, גם אלו שלמעלה מהתורה¹⁵.

וכן הוא גם במצות פורים — שגם אז היתה העבודה ע"ד עבודת התשובה:

מצינו בגמרא¹⁶ כמה טעמים וסברות שבגללם נגזרה הגזירה. ואח"כ היתה ההצלה עי"ז שעמדו במסירת נפש במשך כל השנה¹⁷, שזוהי תנועת התשובה.

ולכן פעלו עי"ז עליוי גדול יותר, היינו, לא רק מעמד ומצב כמו לפני הגזירה, אלא בתוספת אור, עד כדי כך, ש"רבים מעמי הארץ מתיהדים"¹⁸, כיון ש"שמעו הולך בכל המדינות"¹⁹ — ע"ד שתשובה ממלאת את כל הפגמים, ועד לאופן ד"אנכי אנכי" ב"פ"²⁰, יותר ממ"ש במ"ת "אנכי הוי' אלקיך"²¹ (אנכי פ"א), וכהפס"ד ש"מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בו"²², וכפי שמבאר הרמב"ם בספרו יד החזקה²³ ובשמונה פרקים²⁴ גודל החביבות דבעל-תשובה יותר מהחביבות דצדיק מעיקרא.

ועפ"ז מובן שגם הפירוש הראשון (כמו הפירוש השני) הוא טעם על מעלת שמחת פורים שהיא גדולה יותר אפילו משמחת פסח על גאולת מצרים (ועד"ז שאר המועדים שבתורה שענינם הוא "זכר ליציאת מצרים"²⁵), שכן, "מיום שמת משה לא עמד נביא וחדש מצוה לישראל חוץ ממצות פורים", וכאמור, שאף שפורים נרמז ונתגלה בתורה, מ"מ, שרשו ומקורו הוא ממקום נעלה יותר מהמצוות שבתורה.

ה. וכן הוא גם בפשטות הענינים בנוגע לפס"ד בנגלה דתורה:

13) ראה לעיל ע' 193. וש"נ.	20) ראה לקו"ת דרושי ש"ש סה, ב ואילך.
14) משלי ו, כג.	ובכ"מ.
15) ראה לקו"ש חי"ח ע' 121. וש"נ.	21) יתרו כ, ב.
16) מגילה יב, א.	22) ברכות לד, ב.
17) תו"א מג"א צז, א. קכ, ד. ובכ"מ.	23) הל' תשובה פ"ז ה"ד ואילך.
18) אסתר ח, יז.	24) פ"ו.
19) שם ט, ד.	25) ראה אנציק' תלמודית ערך זכירת יצי"מ ס"ג (כרך יב ע' רט ואילך). וש"נ.

שמחת המועדים כולל גם חג הפסח — היא באופן של מדידה והגבלה²⁶, משא"כ שמחת פורים היא באופן של יציאה ממדידה והגבלה — "חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע"²⁷.

ואע"פ ששמחת פורים נלמדת במכ"ש וק"ו משמחת פסח (כנ"ל) — הרי להיותה באופן של יציאה ממדידה והגבלה, אין בה גם ההגבלה ד"דיו לבא מן הדין להיות כנדון"²⁸, אלא היא גדולה יותר מהענין שממנו נלמדת, שלכן היא באופן ד"עד דלא ידע".

וענין זה ששמחת פורים אינה נוהגת אלא יום אחד (דלא כשמחת פסח שנוהגת ז' ימים), אינו ממעט בהמשכתה בגדרי הזמן, אלא אדרבה: כיון שאין בה התחלקות לשבעה ימים, שבעת ימי הבנין — נמשכת היא לאח"ז בכל הזמנים ובכל התקופות ללא חילוקים, כיון שנלקחת מבחי' "יום אחד", שהו"ע האחדות שלמעלה ולפני שנעשה הענין ד"רשות הרבים", ומשם נמשכת האחדות בכל הזמנים והמקומות הבאים ומשתלשלים לאח"ז.

ו. (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א):

כל זה הוא הטעם וההסברה שבענין;

אבל העיקר הוא הפועל שבדבר — כבכל הענינים שבתורה ש"גדול תלמוד שמביא לידי מעשה"²⁹ — שתהי' השמחה באופן ד"עד דלא ידע", ולהמשיכה אח"כ על כל השנה כולה, בכל פרטי הענינים ד"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר"³⁰.

* * *

ז. האמור לעיל ששמחת פורים נוהגת יום אחד, מתאים להמבואר ע"פ פנימיות התורה שפורים קשור עם יום הכפורים,

— כדאיתא בתקו"ז¹² ש"י(יום) כפורים" היינו "כפורים", שלכן קשורים שניהם עם ענין הגורל: פורים — "על שם הפור"³¹, "הפיל פור הוא הגורל"³², ויוהכ"פ — שבו הי' ענין הגורלות³³, "טרף בקלפי"³⁴ —

(30) אסתר ח, טז.

(31) שם ט, כו.

(32) שם ג, ז. ט, כד.

(33) אחרי טז, ח.

(34) יומא רפ"ד. נוסח סדר עבודה דיום

(26) ראה טושו"ע וודה"ז או"ח סו"ס

תקכט.

(27) מגילה ז, ב.

(28) לשון חז"ל — פסחים יח, ריש ע"ב.

ועוד.

(29) קידושין מ, ב. וש"נ.

הכפורים.

וכשם שיום הכיפורים הוא יום אחד, כך גם פורים הוא יום אחד.³⁵
וענין זה מתאים גם ע"פ נגלה:

איתא בגמרא³⁶ בפירוש הפסוק³⁷ "קיימו וקבלו היהודים", "קיימו (בימי אחשורוש) מה שקבלו כבר" (במתן-תורה בחג השבועות), היינו, שפורים קשור עם חג השבועות, והרי גם חג השבועות הוא יום אחד (מן התורה), דלא כחג הפסח שהוא שבעה ימים (כנ"ל), וחג הסוכות שהוא שמונה ימים (שלאחרי שבעת ימי הסוכות נאמר³⁸ "ביום השמיני עצרת תהי' לכם").

ח. והענין בזה:

בביאור הטעם שחג השבועות הוא יום אחד — איתא בספרי דרוש ומבואר בארוכה בהוספות לתורה אור³⁹, שזהו לפי שחג השבועות הוא "זמן מתן תורתנו", וכיון שהתורה היא למעלה מהזמן, לא שייך שהיו"ט דזמן מ"ת יתחלק לשבעה ימים, שבעת ימי הבנין, שכוללים את כל השינויים שישנם בענין הזמן, אלא זוהי נקודה שלמעלה מכללות ענין הזמן, שלכן ניתנה התורה ביום אחד, וביום זה גופא — ברגע אחד.

ודוגמתו בתורה עצמה:

ידוע שכל התורה כולה נכללת בעשרת הדברות (כדאיתא באזהרות ר' סעדי' גאון⁴⁰), ועשרת הדברות נכללים בדיבור הראשון, "אנכי הוי' אלקיך וגו'"⁴¹,

[וכמבואר בתניא⁴¹ ש"אנכי ולא יהי' לך הם כללות כל התורה כולה, כי דבור אנכי כולל כל רמ"ח מצות עשה, ולא יהי' לך כולל כל שס"ה מצות ל"ת, ולכן שמענו אנכי ולא יהי' לך לבד מפי הגבורה⁴², מפני שהם כללות התורה כולה"],

והדיבור הראשון נכלל בתיבה הראשונה: "אנכי" — "אנכי מי שאנכי", "דלא אתרמיז בשום אות וקוצא"⁴³, וכיון ש"לא אתרמיז כו", לכן ביכלתו לכלול את כל הפרטים שבאים לאח"ז,

ותיבת "אנכי" נכללת בראש התיבה (שהרי הענין דראשי-תיבות

(39) יתרו קט, סע"ד ואילך.
(40) הובא בפרש"י משפטים כד, יב.
(41) רפ"כ.
(42) מכות כד, רע"א. וש"נ.
(43) ראה לקו"ת פינחס פ, ב. ובכ"מ.

(35) ראה גם שיחת פורים דאשתקד סל"ו
(תו"מ חכ"ה ע' 132 ואילך).
(36) שבת פח, א.
(37) אסתר ט, כז.
(38) פינחס כט, לה.

הוא מהמדות שהתורה נדרשת בהם⁴⁴) — אות א', ונמצא, שהתורה כולה נכללת באות אחת⁴⁵.

וכיון שכתבת אות א' מתחילה באות יו"ד, נמצא, שהתכללות כל התורה באות א' גופא היא בהתחלתו וראשיתו, שזוהי נקודת היו"ד.

ט. ומצד השייכות דפורים לחג השבועות, שאז "קיימו מה שקבלו כבר", יש גם בפורים מעלה זו — שזהו מ"ש במגילת תענית ש"גאולת מצרים נוהגת ז' ימים, וגאולת מרדכי ואסתר אינה נוהגת אלא יום אחד", והיינו, שזהו"ע שלמעלה מהזמן, שלכן נמשך בהנקודה של יום אחד.

כלומר: כאשר יהודי מקיים את ענין הפורים כהוראת התורה באופן ד"עד דלא ידע" — הרי הוא יוצא מההגבלות של מקום וזמן, כך, שכל שאר הרגעים של יום הפורים אינם במציאות אצלו, כיון שהוא כבר למעלה מטעם ודעת.

י. ועפ"ז מובן שב' הטעמים שבמגילת תענית בנוגע להמעלה דפורים לגבי פסח — "גאולת מרדכי ואסתר אינה נוהגת אלא יום אחד", ו"גאולת מרדכי ואסתר שנגזרה על הזכרים ועל הנקיבות, מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד" — שייכים זל"ז:

ידוע הפתגם — שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר כמ"פ⁴⁶ — בביאור הטעם שבסיפור המגילה אודות גזירת המן נאמר⁴⁷ "יהודיים" בב' יו"דין, שב' היו"דין רומזים על עשר הכוחות של היצ"ט ועשר הכחות של היצה"ר, והיינו, שישנם יהודים של יצ"ט וישנם יהודים של יצה"ר, ועל שניהם נגזרה הגזירה בשוה.

וזהו גם מ"ש "מנער ועד זקן טף ונשים" — שבזה נכללים חילוקי הדרגות לא רק בשנים, אלא גם בחכמה ובדעת, ובמעלה ומדריגה, ועל כולם נגזרה הגזירה בשוה.

ומזה מובן גם בנוגע לגאולת פורים, שהיא העלי' שלאחרי הירידה — שכל בני"הם בשוה בעניני טוב וקדושה, וענין זה שכל בני"הם בשוה הוא רק מצד הפשטות העצמית, שבדרגא זו "לא ניכר שוע לפני

וראה מכתב י"ט אדר שנה זו (אג"ק חי"ט ע' רכז): "וכמדובר בהתועדות דפורים כו". וראה גם שיחת פורים דאשתקד סט"ו (תו"מ חכ"ה ע' 115 ואילך).
47) אסתר ד, ז.

44) ראה שבת קה, א.
45) ראה בהנסמן בלקו"ש חכ"ה ע' 382.
46) שיחת פורים תש"ב ס"ו (סה"ש תש"ב ע' 82). תש"ג ס"ה (סה"ש תש"ג ע' 45). תש"ה בתחלתה (סה"ש תש"ה ע' 71).

דל"48, אלא כולם הם בשוה ממש, שזהו מצד אחדות הפשוטה של עצמותו ומהותו ית"49.

וזוהו הקשר והשייכות שבין שני הטעמים שבמגילת תענית בנוגע להמעלה דפורים — שענין הפורים הוא למעלה ממדידה והגבלה, כפי שהדבר מתבטא הן בענין הזמן, שנוהג יום אחד, והן בענין הגזירה (ובמילא גם בנוגע להצלה) שהיתה על כל בני" בשוה.

והחידוש בזה — שאף שענין הפורים הוא למעלה ממדידה והגבלה, הרי זה נמשך למטה עד לענינים של אכילה ושתי', "משתה ושמחה ומשלוח מנות"50, "יאכל בשר . . וישתה יין"51, כמבואר בארוכה בתו"א52 שבוה מתבטא העילוי דפורים לגבי יום הכפורים, והיינו, לפי שפורים הוא מעין דלעתיד לבוא.

ומזה מובן גם בנוגע להפעולה דפורים על כל השנה — שהענינים שלמעלה ממדידה והגבלה נמשכים למטה מטה ביותר, עד לענינים של אכילה ושתי' כפשוטם.

* * *

יא. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר פעם בהתוועדות של פורים כאן53, אודות מאסרו בהיותו במדינה ההיא, באמרו, שנזכר בסיפור זה בעת קריאת המגילה.

והקדים לומר, שבכלל, התנהג שם מתוך תוקף, אף ששילם על כך בבריאותו.

וסיפר, שבכניסתו לחדר שבו התנהלה החקירה ודרישה (כפי שנקרא ברוסית: "דאָפּראָס"), הנה מבלי להמתין שיתחילו לשאול אותו שאלות, אמר מיד, שזוהי הפעם הראשונה שנכנס לחדר ולא עומדים בפניו... — זו היתה ההתחלה, קודם כל השאלות.

וכאשר שאלו אותו, האם הוא יודע היכן הוא נמצא? — השיב, שידוע שנמצא במקום שפטור ממזוזה (שהרי בית האסורים פטור ממזוזה54), כמו בית דיר של סוסים...

---

52) מג"א צט, ג ואילך.	48) איוב לד, יט.
53) שיחת פורים תש"ב ס"ה ואילך (סה"ש תש"ב ע' 81 ואילך). וראה גם תו"מ חכ"ג ע' 171. וש"נ.	49) ראה כתר שם טוב בהוספות סקנ"ה ואילך. וש"נ.
54) ראה ברכ"י (להחיד"א) יו"ד סרפ"ו סק"ג (נעתק עה"ג בשו"ע שם).	50) אסתר ט, כב.
	51) רמב"ם הל' מגילה פ"ב הט"ו. וראה גם אג"ק ח"ה ע' רנו הערה 5.

בין אלו ששאלו את השאלות, הכיר הרבי שנים, שני צעירים יהודים שבאו לאסור אותו, והשנים האחרים הי' ניכר שהם אינם-יהודים, ואעפ"כ דיבר הרבי באידיש דוקא.

לאחרי ששאלו אותו את השאלות הפורמליות, כמו השם וכיו"ב, לפני שהתחילו לשאול את השאלות הבאות — אמר הרבי שרצונו לספר להם סיפור. וכשאמרו לו, "גראַז'דאַנין" (אזרח), עליך לענות על השאלות ששואלים אותך, ולא יותר — השיב הרבי, בשעה שהנני מספר סיפור, מקשיבים אפילו מתנגדים... ומבלי להמתין שישאלו אותו שאלות, התחיל לספר:

אל זקני הצמח-צדק, נכנס פעם משכיל אפיקורס,

— אחד החוקרים בשם נחמנסאָן, שהי' בנו של חסיד, בשמעו התואר "משכיל אפיקורס", קפץ ואמר: כנראה אחד כמוני! והשיב לו הרבי: הלה הי' יודע ספר, והי' אפשר לומר עליו "יודע... ומכוין למרוד בו"⁵⁵, אבל אתה, הרי אינך יודע מאומה... והמשיך בסיפורו. —

ושאל בנוגע למגילת אסתר (כנראה הי' זה בתקופת פורים), מהו הטעם שכאשר מסופר במגילה אודות דברי מרדכי להתך להודיע לאסתר המלכה ע"ד גזירת המן, נאמר "ביהודיים" בשני יו"דין, ואילו לאח"ז, בפסוק "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר", נאמר "יהודים" ביו"ד אחד?

והשיב הצ"צ: יו"ד מורה על עשר כחות הנפש. וכיון שאצל יהודי יש נפש הבהמית וגם נפש האלקית שהיא "חלק אלקה ממעל ממש"⁵⁶, ישנם שני יו"דין, דהיינו, עשר כחות של יצ"ט ועשר כחות של יצה"ר, וגזירת המן "ביהודיים לאבדם" היתה על שני היו"דין בשוה, הן על היהודים השייכים לעשר כחות של היצ"ט ("יצ"ט-אידן"), והן על היהודים השייכים לעשר כחות של היצה"ר ("יצה"ר-אידן").

והוסיף הלה לשאול: א"כ, מדוע נאמר גם "ויקהלו היהודיים אשר בשושן"⁵⁷ בשני יו"דין?

והשיב הצ"צ: אלו שהיו בשושן, בסמיכות מקום, ראו והרגישו בעצמם כל מה שנעשה, הן חומר הגזירה והן הנס דביטול הגזירה, באופן גלוי לעין כל, ולכן הרי זה פעל וחדר ("עס האָט דערנומען") בשוה בשני היו"דין, הן ביהודים של היצ"ט והן ביהודים של היצה"ר.

(55) תו"כ ופרש"י בחוקותי כו, יד. ועוד. (57) אסתר ט, טו.

(56) תניא רפ"ב.

וסיים הצ"צ ואמר להמשכיל הנ"ל: כך יהי' גם אצלך, כאשר יהיו לך יסורים, ל"ע, אזי תשתנה! וכך הוה, שנעשה חולה במשך שלשה חדשים, ל"ע, ואח"כ נהפך לאיש אחר, שנעשה ירא-שמים.

כאשר סיים הרבי לספר את סיפור המעשה — הוסיף ואמר, שכך יהי' גם עמחם (עם אלו שעמדו לערוך לו את החקירה ודרישה), שכאשר יהיו להם יסורים, אזי ישתנו ויראו את הנסים הגלויים שיהיו!...
עד כאן — סיפור הרב.

יב. ובנוגע לעניננו:

כל היהודים שנשאררו לאחר הגזירות והשמדות שהיו בדורנו זה — לא עתה ולא עלינו — שכל אחד מהם הוא "אוד מוצל מאש"⁵⁸, "שארית הפליטה"⁵⁹ ש"למחי" שלחנו"⁶⁰ כדי "להחיות עם רב"⁶¹,

הנה כשם שהגזירה היתה על כולם בשוה, ללא נפק"מ בין שני היו"ד"ין, והיינו, שאפילו אלו שחשבו שזה כבר כמה דורות שיצאו מכלל ישראל, גם אותם כללו בהגזירה "להשמיד גו" את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים"² כפי שהיתה בדורנו,

הרי זה צריך לפעול ולחדור בכלום, בשני היו"ד"ין, שיהיו כולם במעמד ומצב ד"נקהלו ועמוד על נפשם"⁶² — כהפירוש הפנימי ב"נפש" דקאי על הנפש האמיתית של איש ישראל, "נפש השנית בישראל (ש)היא חלק אלקה ממעל ממש",

ואז יהי' "הרוג בשונאיהם"⁶² — לבטל את כל ההעלמות וההסתרים שאין מניחים לנפש האלקית להנהיג את הגוף (כמבואר בתניא⁶³ בארוכה), ואז יהי' אצלם מעמד ומצב ד"נוח (מאויביהם)"⁶² — שמתוך מנוחה, שמחה וטוב לבב יתאחדו כל בני" בשוה ממש, ואצל כולם יהי' מעמד ומצב של "אורה ושמחה וששון ויקר",

אשר, אף שדרשו חז"ל⁶⁴ "אורה זו תורה, ושמחה זה יום טוב, וששון זו מילה, ויקר אלו תפילין", וכן הוא האמת, כיון שכך דרשו רז"ל,

(62) אסתר ט, טז.

(63) פ"ט.

(64) מגילה טז, ב. וראה גם שיחת פורים

דאשתקד בתחלתה (ת"מ חכ"ה ע' 100

ואילך).

(58) זכרי' ג, ב. וראה גם מכתב אדר"ח

אלול שנה זו (אג"ק חי"ט ע' תיז).

(59) לשון הכתוב — דברי הימים-א ד, מג.

(60) ע"פ לשון הכתוב — ויגש מה, ה"ז.

(61) לשון הכתוב — ויחני, כ.

— הרי ישנו גם הכלל ש"אין מקרא יוצא מידי פשוטו"⁶⁵, שתהי' אורה ושמחה וששון ויקר כפשוטם לכל בני",

כיון שמכולם יחד נעשה יו"ד למטה, כדי לעבוד את ה' יו"ד שלמעלה, שממנו מתחיל האל"ף ד"אנכי" ש"לא אתרמיז בשום אות וקוץ",

"ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם"⁶⁶, מתוך אורה ושמחה וששון ויקר.

* * *

יג. בפתגם הצ"צ הנ"ל יש גם מענה לאלו החושבים שאם יסתירו את יהדותם אזי מובטח להם שלא יסבלו משנאת העמים.

ועל זה היא ההוראה מסיפור המגילה, שהגזירה היתה "ביהודיים לאבדם", בשני יו"דין, היינו, לא רק על יהודי של "נפש השנית בישראל (ש) היא חלק אלקה ממעל ממש", אלא גם על יהודי של נפש הבהמית.

כאשר המן רצה לפעול על המלך אחשורוש לגזור גזירה על היהודים, טען, "ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים"⁶⁷: הן אם הם יהודים שמובדלים מכל העמים בהיותם "עם אחד" — צריכים לגזור עליהם גזירה בגלל היותם "עם אחד", והן אם הם יהודים שנמצאים במעמד ומצב ד"מפוזר ומפורד בין העמים" — צריכים לגזור עליהם גזירה בגלל היותם במעמד ומצב ד"מפוזר ומפורד בין העמים".

ולכאורה — ממה נפשך: אם הגזירה היא בגלל היותם "עם אחד" — צריכים להינצל אלו שהם במעמד ומצב ד"מפוזר ומפורד בין העמים"; ואם הגזירה היא בגלל היותם במעמד ומצב ד"מפוזר ומפורד בין העמים" — צריכים להינצל אלו שהם בציור ד"עם אחד"!!

אך הענין הוא — ש"הלכה בידוע שעשו שונא ליעקב"⁶⁸, ובמילא, גם כאשר יהודי ("יעקב") נדמה לו שלא ניכר עליו שהוא יהודי — מרגיש בכך עשו... ומרגיש בכך לא רק בנוגע אליו, אלא גם בנוגע לנכדו ולנינו, כפי שראינו בהגזירות שאירעו בדורנו זה, לא עלינו ולא עתה. וכיון שה"שבעים זאבים" מבחינים ומכירים בה"כבשה אחת"⁶⁹

68) ספרי בעלותך ט, יו"ד. פרש"י וישלח

לג, ד.

69) ראה תנחומא תולדות ה. אסת"ר פ"י,

יא. פס"ר פ"ט.

65) שבת סג, א. ור"ג.

66) נוסח תפלת "ימים הנוראים".

67) אסת"ר ג, ח.

שנמצאת ביניהם, אפילו אם ה"כבשה" תרצה להסתיר את עצמה באיזה לבוש וענין שיהי' — הרי במקרה כזה, טבע בני-אדם, ועאכו"כ בצד הרע, שהנסיון להסתיר את ההבדל ולהידמות לגויים, מוסיף בהשנאה ליהודים, אם השנאה היא עדיין לא באופן של "די והותר", שיהי' שייך להוסיף בה...

במילים אחרות: ההנהגה באופן ד"ככל הגוים בית ישראל"⁷⁰ — לא זו בלבד שאינה עצה לפעול ענין של הצלה והרווחה, אלא אדרבה — זוהי עצה לפעול מצב הפכי, רחמנא ליצלן!

יד. והענין בזה:

כל ענין שישנו בלעומת-זה, בצד הרע — הרי מציאות הרע אינה אלא כדי לבטא ולגלות ענין זה כפי שהוא בקדושה, ביתר תוקף וביתר אור, "כיתרון האור מן החושך"⁷¹.

הסיבה לכך שעשו שונא ליעקב היא — לפי שמרגיש שיעקב שונה ממנו, וכך הוא האמת, כדבר המשנה⁷² "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר⁷³ ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ נצר מטעי גוי", והיינו, לפי ש"אתה בחרתנו מכל העמים", והקב"ה הודיע זאת בעולם, כך, שאף אחד אינו יכול להסתיר זאת ולומר שעם ישראל הוא ככל העמים.

— יש פתגם שאומרים בשם רבינו הזקן (לא שמעתי זאת מכ"ק מו"ח אדמו"ר, ולכן אינני יודע אם כן הוא), ששקר, אסור לומר, ואילו אמת, לא חייבים לפרסם ולהכריז מן הגגות...

אמנם בנדודי, הענין ש"אתה בחרתנו מכל העמים", הרי זה דבר ברור וידוע אצל ה"שבעים זאבים", והם לא מסתירים זאת, אלא ש"חסידי אומות העולם" מתייחסים לכך באופן אחד, ואלו שאינם בגדר זה מתייחסים לכך באופן שונה. —

וכיון שזוהי האמת, הרי "אמת מארץ תצמח"⁷⁴, גם כאשר נמצאים במעמד ומצב ש"השליך משמים ארץ תפארת ישראל"⁷⁵,

וכדאיתא במדרש⁷⁶ בנוגע לגזירת המן: "אמר לו הקב"ה להמן הרשע .. אני אמרתי להשמידם, כביכול, ולא יכלתי, שנאמר⁷⁷ ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו להשיב חמתו מהשחית",

74) תהלים פה, יב.

75) איכה ב, א.

76) אסת"ר פ"ז, י"ד.

77) תהלים קו, כג.

70) ע"פ יחזקאל כה, ח.

71) קהלת ב, יג.

72) סנהדרין ר"פ חלק.

73) ישע"י ס, כא.

וטעם הדבר שכן הוא בגשמיות — לפי שכן הוא ברוחניות — שאף אחד אינו יכול להשמיד ח"ו את נקודת היהדות שישנה אצל כל יהודי, יהי' מי שיהי'.

וזהו הטעם שעשו מרגיש את מציאותו של היהודי, אפילו כאשר היהודי חושב שכבר כמה דורות שיצא מכלל ישראל — כיון שהאמת היא ש"ישראל אע"פ שחטא (ללא נפק"מ במשך כמה דורות) ישראל הוא"⁷⁸, שיש בו "חלק אלקה ממעל ממש", שזהו העצם שלו, וזהו צור מחצבתו, באופן נצחי.

אלא מאי, מצד נפש הבהמית, ומצד סיבות וענינים צדדיים, יתכן שיהי' נדמה לו שאין בו ה"חלק אלקה", או שאינו יכול לפעול פעולתו; הנה על זה באה ההתעוררות עי"ז ש"הקב"ה מעמיד להן מלך שגזרותיו קשות כהמן, וישראל עושין תשובה ומחזירין למוטב"⁷⁹, "ומיד הן נגאלין"⁸⁰.

ומזה מובן, שכאשר יהודי רוצה להתחבא ולהסתיר את יהדותו — הנה אצל הגוים בודאי לא יפעל... (שזהו הלימוד והמוסר-השכל ממה שראינו בצד הלא-טוב רח"ל, בהגזירות שהיו בדורנו, לא עלינו ולא עתה); וגם אצל היהודי עצמו — הנה סוכ"ס תהי' הצמיחה וההתגלות של נקודת היהדות, כפי שהי' בימי הפורים שעמדו במס"ג במשך כל השנה, ועד שיומשך בגלוי בכל ענינו.

טו. וזהו כללות הלימוד מימי הפורים:

ע"י הגזירה "ביהודיים לאבדם", שהיתה על שני היו"דין (כנ"ל) — נתעוררה נקודת היהדות אצל כל היהודים, שני היו"דין, באופן ש"נקהלו ועמוד על נפשם", ועי"ז נתאחדו שני היו"דין ונעשו יו"ד אחד, והתאחדות זו באה לידי ביטוי ב"משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים"⁸⁰ — להורות שגם בעניני אכילה ושתי' וכל עניני העולם, ישנו רק יו"ד אחד: "נפש השנית בישראל (ש) היא חלק אלקה ממעל ממש". ומה שלפי שעה הי' אצלו יו"ד נוסף — הי' זה ענין של נסיון, שבא מבחון, ו"בן לילה הי' ובן לילה אבד"⁸¹, והיינו, לפי שכן נקבע ע"י בחירתו של הקב"ה, "יעקב בחר לו י"ה ישראל לסגולתו"⁸², ועי"ז

(81) יונה א, יו"ד.

(82) תהלים קלה, ד.

(78) סנהדרין מד, רע"א.

(79) שם צז, ב.

(80) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

נעשה טבע בכל איש ישראל שרצונו לידבק בשרשו ומקורו בה, כמשל אור הנר שמתנענע תמיד למעלה בטבעו (כמבואר בתניא⁸³).

ואם ישנם כאלו שרוצים להסתיר זאת — הרי זה ללא תועלת, כי בני"הם "עם קשה עורף"⁸⁴, ולאחרי שניתנה להם פעם אחת "מתנה" שהקב"ה בחר בהם לנחלתו, לעולם לא יוותרו ח"ו על זה, אפילו לא להקב"ה בעצמו... וסוכ"ס יתגלה הדבר אצלם ויחדור בהם ("עס וועט זיי דורכנעמען דורך-און-דורך"), בכל עשר הכחות דנפש האלקית, ובכל עשר הכחות דנפש הבהמית, ועד שיומשך "בכל דרכיך"⁸⁵, באכילתו ובשתיתו ובטילו וכו', בכל עניני האדם כפי שנימנו ברמב"ם הל' דעות⁸⁶ ובטור ושו"ע⁸⁷.

טז. וזהו הלימוד-השכל בנוגע לימות החול שלאחרי ימי הפורים: אין ליהודי להתבייש ח"ו בכך שהוא יהודי, ואין לו מה לנסות להסתיר זאת, שכן, פלוני שממנו רוצים להסתיר זאת, יודע ומכיר בכך עוד לפני שרואה את ה"פאָספּאַרט", ועוד לפני שרואה את צורת הפנים... וללא נפק"מ באיזה אופן יתבטא הדבר אצל כאו"א — ברור הדבר שבחירת הקב"ה אינה ענין שהיצה"ר יכול לשפשף ולגרד ("אָפּרייבן") שלא ישאר ח"ו.

להסתיר זאת — יכול הוא רק מעצמו... ומהי התועלת שבדבר — בידעו שסוף-סוף הרי זה יורגש אצלו בגילוי, ולא רק בעניניו הרוחניים, אלא גם בעניניו הגשמיים,

וכההבטחה דימי הפורים, שסוף-סוף יהי' זה באופן ד"אורה ושמחה וששון ויקר".

* * *

יז. בהמשך להמדובר לעיל אודות בחירתו של הקב"ה בבני"ה — הרי כיון שענין זה נקרא בתורה בשם "בחירה" (ולא באופן של הכרח ח"ו מצד איזה ענין שיהי'), מובן, שאין זה קשור עם מעלה מסוימת שיש בפרט זה שבגלל זה בוחרים בו, שכן, באופן כזה אין זו בחירה אמיתית, כיון ששני הצדדים, שני הפרטים, אינם בשוה;

(85) משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות

ספ"ג. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"ב.

(86) רפ"ה.

(87) או"ח סרל"א.

(83) רפי"ט.

(84) תשא לד, ט. וראה שמו"ר ספמ"ב.

נת' בתו"א מג"א (בהוספות) קכג, ב ואילך.

ובכ"מ.

ענין הבחירה שלמעלה — "יבחר לנו את נחלתנו"⁸⁸ — הוא באופן שאע"פ שלכאורה מצד מדות שבלב, מצד שכל שבמות, ועד למחשבה דיבור ומעשה, יש מקום לשאלה במי לבחור, אם בצד הטוב או בצד הלעומת־זה,

— וע"ד שהי' בזמן גזירת המן, שכיון שהשתחוו לצלם¹⁶, טענה מדת הדין שיש מקום לענין של גזירה כו' —

ואעפ"כ, בוחר הקב"ה בבני ישראל בבחירתו החפשית, ללא טעמים צדדיים בזה.

ומזה מובן, שבבחירה זו אין חילוק בין שני היו"דין שבתוכת "יהודיים"; הבחירה בהם היא בשוה.

ובחירתו של הקב"ה בישראל פועלת שמציאותם בעולם היא בקיום נצחי, וענין זה מעורר גם את השנאה של הלעו"ז — כפי שמצינו בנגע להר סיני (שעליו ירד הקב"ה ובחר את ישראל), "הר שירדה שנאה לאוה"ע עליו"⁸⁹.

אמנם, כיון ש"אני נבראתי לשמש את קוני"⁹⁰, לא מספיקה בחירתו של הקב"ה שלעצמה, אלא יש צורך שיבוא הדבר לידי פועל.

ולכן, לאחר בחירתו של הקב"ה, "יבחר לנו את נחלתנו" — ניתנה התורה לישראל, "נתן לנו את תורתו", שהיא מורה את הדרך כיצד להמשיך את הענין ד"יבחר לנו את נחלתנו", "יעקב בחר לו י"ה ישראל לסגולתו", מנקודת המסירת־נפש, כפי שהנפש היא בבחירתו של הקב"ה — למילוי שליחותה בעולם, ש"לא תהו בראה (אלא) לשבת יצרה"⁹¹, היינו, שהעולם יהי' משכן ומקדש לו ית', כך, שהאדם העליון שעל הכסא יוכל להיות בעוה"ז הגשמי באופן גלוי, עי"ז שיהודי מתנהג ע"פ התורה בחיי היום־יומיים, עד לאכילה ושתי' וכל שאר הענינים.

וכדי שיהודי יוכל למלא את שליחותו, שבשביל זה זקוק הוא למקום שבו ימלא את שליחותו — הנה בשביל זה נברא העולם, עם שבעים זאבים מסביב לכבשה אחת⁹², כדי שהכבשה תוכל למלא את שליחותה, ולהראות שאינה יראה ואינה מתפעלת משבעים הזאבים, בידעה ש"ה' רועי לא אחסר"⁹².

91) ישע"י מה, יח.

92) תהלים כג, א.

88) תהלים מז, ה.

89) שבת פט, סע"א.

90) משנה ובריייתא קידושין בסופה.

וזוהו כללות הענין ש"בראשית" — בשביל ישראל שנקראו ראשית, ובשביל התורה שנקראת ראשית, דהיינו, הנהגת ישראל ע"פ התורה — "ברא אלקים את השמים ואת הארץ"⁹³, כמבואר במדרשי חז"ל⁹⁴ והובא בפירושו רש"י בחומש.

ומזה מובן, שהאופן שבו נמשך ומתבטא ענין הבחירה כרצון הקב"ה — הרי זה כאשר יהודי נמצא בעולם, ומבלי להתפעל ממה שקורה מסביב, ממלא את שליחותו, ועד שיכול לחזור ולהתאחד ולומר שעשה את שליחותו, ולולי זאת לא נתמלאה תכלית ירידת הנשמה "מאיגרא רמה לבירא עמיקתא"⁹⁵.

יח. ענין הנ"ל מודגש בימי הפורים — ע"פ המבואר בדא"ח גודל מעלת ימי הפורים בגלל היותם כמעמד ומצב של העלם והסתור, כדלקמן. ובהקדמה:

כ"ק מו"ח אדמו"ר התעסק מתוך השתדלות גדולה ללקט את ה"כתבים" של רבותינו נשיאינו מכו"כ דורות — כתבייד שבהם ישנם תורות מכל הרביים, החל מרבינו הזקן, שבתורותיו ישנם כו"כ מתורות הרב המגיד והבעש"ט, וכן מרבותינו נשיאינו שלאח"ז, עד לדורו של כ"ק מו"ח אדמו"ר — לקנותם, או להשיגם בדרכים אחרות, מכל מקום שבו נמצאו.

ב"ביכלאך" אלו ישנם כמה כתבים של רבינו הזקן שלא נדפסו עד עתה, וכידוע סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר⁹⁶ אודות הדרושים שנדפסו בתורה-אור ולקוטי-תורה, שהצמח-צדק ליקט אותם מתוך אלפיים דרושים של רבינו הזקן שהיו תחת ידו, ומתוך אותם אלפיים דרושים נדפסו רק הדרושים שבתו"א ולקו"ת (שהוא החלק השני על החומשים שלאח"ז⁹⁷), ואילו שאר הדרושים, הנה מטעמים שאינם ידועים לא פירסמו אותם במשך כו"כ שנים, היינו, לא רק שלא נדפסו, אלא שאפילו לא ניתנו להעתקה. אמנם, מצד הענין ד"מגלגלין זכות ליום זכאי"⁹⁸, או לאיש זכאי⁹⁹, הי' ענין, סיבה ועילה (כפי שיקרא הדבר), שע"י השתדלות, נדפסו לפני

ס"ע תקס ואילך. וש"נ.

93) בראשית א, א.

98) תענית כט, א. וש"נ.

94) ראה ב"ר פ"א, ד. ויק"ר פל"ו, ד.

99) כנראה הכוונה למהרש"ז שזר, ש"הי'

95) ע"פ לשון חז"ל — חגיגה ה, ב.

מהגורמים בזה" (אג"ק חט"ז ע' רלו), שהי'

96) "היום יום" יד אדר א, פורים קטן.

נוכח בעת ההתוועדות (המו"ל).

97) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד

שנתיים שני ביכלאך מכתביו של רבינו הזקן¹⁰⁰, שנכתבו לפני מאה וחמישים שנה לערך, ומאז לא ראו אור הדפוס, ולא היו אפילו בהעתקות, מלבד המאמרים היחידים שהיו בהביכלאך שנדפסו בתו"א ולקו"ת או באגה"ק, וגם מאמרים אלו — בכמה שינויים.

וכיון שישנם עוד כמה ביכלאך מכתבי רבינו הזקן, חוץ מהמאמרים של שאר רבותינו נשיאינו — מסתמא יבוא הזמן, "את הכל עשה יפה בעתו"¹⁰¹, להדפיס גם אותם.

יט. אחד מהביכלאך שנדפסו — הוא "הנחות הר"פ ז"ל", הנחות שנרשמו ע"י החסיד ר' פנחס רייזעס משקלאָו, עליו העיד הצמח-צדק שהנחות שלו הם מדוייקות ביותר¹⁰²,

ועד כדי כך¹⁰², שבאותם הפעמים שרבינו הזקן הי' מתגלגל על הרצפה (כלשון החסידים: "ער פלעגט זיך קייקלען", "קאָטשען זיך אויפן פּאָל") מרוב התלהבות באמצע אמירת המאמר, הי' גם הר"פ נשכב על הרצפה, כדי לקלוט עוד תיבה או כמה תיבות מדברי הרבי בשכבו על הרצפה, ומה שלא הצליח לקלוט ("דאָס וואָס ער האָט ניט דערהערט"), לא הוסיף מסברא דילי, אלא דילג או שציין "כו'".

ואחד המאמרים בביכל הר"פ ז"ל¹⁰³ (שישנו גם בשינוי לשון בתו"א למגילת אסתר¹⁰⁴) הוא — על מארז"ל בירושלמי¹⁰⁵ כל הנביאים עתידין ליבטל חוץ ממגילת אסתר.

כ. ותוכן הדברים:

הפירוש במארז"ל כל הנביאים עתידיים ליבטל לימות המשיח, הוא — לא שיהי' שינוי בדבר, שהרי התורה היא נצחית¹⁰⁶, אלא — ע"ד "שרגא בטיהרא מאי אהני"¹⁰⁷, היינו, שכאשר מאיר אור השמש אזי לא ניכר אור הנר, כיון שבטל ואינו נחשב כלל לגבי שפע האור שמאיר מהשמש, וכמו"כ בנוגע להגילויים שנתגלו ע"י הנביאים, ש"רוח ה' דיבר

תרצ"ו ס"ע 126 ואילך). וראה גם תו"מ — רשימת היומן ע' רצט. וש"נ.
 (103) ע' קכה ואילך.
 (104) צ, ד ואילך.
 (105) מגילה פ"א ה"ה.
 (106) תניא רפי"ז. ובכ"מ.
 (107) חולין ס, ב. וש"נ.

100) מאמרי אדה"ז: הנחות הר"פ ז"ל; אתהלך לאזניא שיצאו לאור בשנת תשי"ח (ראה אג"ק חט"ט ע' קצד, ובהנסמן בהערות שם. תו"מ ח"ט ע' 307. וש"נ).
 101) קהלת ג, יא. וראה גם תו"מ ח"ג ע' 176. וש"נ.
 102) ראה שיחת פורים תרצ"ו ס"ה (סה"ש

בם ומלתו על לשונם¹⁰⁸ — שלעתיד לבוא, כאשר יקויים היעוד¹⁰⁹ "אשפוך את רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם", אזי לא יהי ניכר ונחשב גילוי האור שהי' אצל הנביאים, מצד גילוי המקור ועוצם האור שיהי' לעתיד לבוא.

משא"כ מגילת אסתר לא תתבטל גם לעתיד לבוא, כי:

אודות הזמן שאודותיו מדובר במגילת אסתר — נאמר¹¹⁰ "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא", היינו, שבנ"י היו אז במעמד ומצב דהסתר פנים (כמבואר במסכת חגיגה¹¹¹ פרטי הדברים בענין זה).

ואע"פ שבזמן מרדכי ואסתר היו עדיין הנביאים חגי זכרי' ומלאכי, מ"מ, בשושן הבירה, ששם היתה הגזירה (ולאח"ז נתבטלה מן הקצה אל הקצה), הי' העלם והסתר כ"כ עד שבכל המגילה לא נזכר בפירוש ובגילוי שמו של הקב"ה אפילו פעם אחת¹¹²!

ולמרות זאת שלא היתה אז ראיית אלקות בגילוי, מ"מ, אירע אז נס היותר גדול — "ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם"¹¹³, ועד שפעלו ("מ'האָט דערנומען") גם את עמי הארץ, שגם אצלם היתה נראית יהדות.

ומובן, שכדי לפעול במקום של חושך ואפילה כ"כ ("וואו די פינצטערקייט איז מוראדיק"), יש צורך בגודל ועוצם האור ביותר (ע"ד האמור לעיל (ס"ג) שכל הגבוה ביותר יורד למטה ביותר),

והיינו, שאז הי' נתגלה הקב"ה בעצמו כפי שהוא למעלה מכל הגילויים ומכל השמות¹¹⁴, שלכן אי אפשר לבטא זאת בגלוי ובפירוש, כי אם באופן של ר"ת, או באופן של דרוש — ש"המלך" שנאמר במגילה קאי על מלכו של עולם¹¹⁵, אבל, מי שמסתכל מן הצד, רואה את אחשוורוש מלך פרס ומדי, ולא רואה ש"לב מלכים ושרים ביד ה'"¹¹⁶.

וכיון שתוכנה של מגילת אסתר הוא ההתגלות של הקב"ה בעצמו כפי שהוא למעלה מכל הגילויים ומכל השמות (בדוגמת התגלות עצם הנפש באדם למטה) — הנה גם לעתיד לבוא כאשר "אשפוך את רוחי

112) ראה גם לקו"ש ח"ו ע' 190. וש"נ.

113) אסתר ט, א.

114) ראה גם תו"א מג"א ק, ב. ובכ"מ.

115) ראה מגילה טו, סע"ב. ועוד.

116) לשון הרגיל — ע"פ משלי כא, א.

וראה לקו"ש ח"ג ע' 285 הערה 1. וש"נ.

108) ע"פ שמואל-ב כג, ב.

109) יואל ג, א.

110) וילך לא, יח. וראה חולין קלט, ב.

וראה גם תו"מ סה"מ אדר ע' עד ואילך. וש"נ.

111) ה, סע"א ואילך. וראה עיון יעקב

בע"י שם.

על כל בשר", שזהו"ע של גילויים כו', תחשב התגלות העצם של הקב"ה לענין של חידוש וענין של שמחה, ולכן, מגילת אסתר לא תתבטל גם לעתיד לבוא.

עד כאן תוכן מאמרו של רבינו הזקן, כפי שנרשם ע"י הר"פ.

כא. וכיון שענינו של פורים הוא שאז "קיימו מה שקבלו כבר" — הרי מובן שכן הוא גם בכללות ענין התורה:

ענינה של התורה הוא — לא כפי שביקשו המלאכים "תנה הודך על השמים"¹¹⁷, אלא שיהודי יהי' בעולם, במעמד ומצב ש"למצרים ירדתם .. יצר הרע יש ביניכם"¹¹⁸, שצריכים להזהיר ולהכריז "לא תרצח" ו"לא תגנוב"¹¹⁹; ליהודים כאלו ובשבילם נותנים את התורה, ומצד זה שיש אצלם "נפש השנית (ש) היא חלק אלקה ממעל ממש" בשלימותה ובתקפה — ממלאים הם את הוראות התורה במילואם עד למטה מעשרה טפחים, גם בימות החול, לאו דוקא בשבת ויו"ט ור"ה ויוהכ"פ.

ובזה דוקא ניכרת גדלות התורה — שאינה עבור מלאכים שנמצאים בשמים, אלא היא פועלת באדם שנמצא בעולם, שלא זו בלבד שלא יכנע לדרישת העולם, אלא אדרבה, שיפעל שינוי בעולם שיקויים בו "ושכנתי בתוכם"¹²⁰, עי"ז שיהי' "בתוך כל אחד ואחד"¹²¹ בכל עניניו. יהודי צריך להיות בעולם, אפילו במקום כזה שלפני בואו לשם הי' חושך כפול ומכופל, ובחושך כפול ומכופל מגיע יהודי עם ד' אמותיו, ומתנהג שם ע"פ הוראות התורה, גם באכילתו ובשתיתו ובטיולו ובכל עניניו.

וכאשר יהודי הולך בתוקף של עצם הנפש, הקשורה עם התוקף של העצם שלמעלה — אזי פועל גם ב"שושן הבירה", במקום שלא נזכר בגלוי שמו של הקב"ה, שגם שם יהי' "ונהפוך הוא", ועד שאפילו "עמי הארץ מתיהדים כי נפל פחד היהודים עליהם"¹⁸.

כב. וזוהי גם הוראה, שאם ישנה איזו שיטה הטוענת שצריכים להיבדל מהעולם, היינו, שלשיטה זו ניתנה התורה עבור "מלאכים", ולכן, כדי שהאדם יהי' ראוי לקבלה, צריך גם הוא להתעלות לדרגה של

(120) תרומה כה, ח.

(121) ראה אלשיך עה"פ. שלה סט, א.

ועוד.

(117) תהלים ח, ב.

(118) שבת פח, סע"ב ואילך.

(119) יתרו כ, יג.

"מלאך" — יש לדעת שזהו היפך תורת עם ישראל, היפך תורת משה, וכיון שזהו היפך תורת משה, אין זה יכול להיות אמת.

ענין של פשרה יכול להיות בכמה אופנים: למחצה לשליש ולרביע. אבל ענין של אמת — צריך להיות כולו אמת, ובלאו הכי — אין זה אמת. ובנדרו"ד — הרי זה היפך הענין שבגללו ניתנה התורה למטה דוקא, ולא באופן ד"תנה הודך על השמים".

וכיון שאין זה אמת — לא יתכן שיהי' זה דבר טוב, כי, טוב וקדושה ואמת קשורים זב"ז ("זיי גייען צוזאַמען"), כיון שהמקור שלהם — הן של אמת הן של טוב והן של קדושה — אחד הוא, ובמילא, לא יתכן ענין של טוב וקדושה, שיהי' שקר, כשם שלא יתכן ענין של אמת, שיהי' היפך הטוב והקדושה.

וזהו גם מ"ש¹²² "חסד לאומים חטאת":

לכאורה, למאי נפק"מ מהי סיבת פעולת החסד, אם הוא עושה זאת כדי להתייחר, או בגלל טעם אחר — העיקר הוא שהענין קיבל את החסד המצטרך לו. ואעפ"כ אומרים שלא זו בלבד שאין זה ענין של טוב, אלא אין זה אפילו ענין סתמי ("אַ פאַרעווע זאַך"), כי אם ענין של "חטאת" — היפך הטוב!

כלומר: אף שלכאורה הרי זה ענין של חסד, מ"מ, כיון שענין זה אינו נלקח ממקור האמת, אלא זהו ענין שנעשה ע"י בן-אדם, הנה מבלי הבט על מה שכותב בנייר הרשמי אודות תכלית הנהגתו, יהי' זה סו"ס באופן של "חטאת", גם אם יעשה זאת ע"י פעולה של "חסד".

וכידוע הדוגמא לדבר¹²³ — מהנהגת אומות העולם⁷ שרצחו והשמידו באופן שלא מצינו אפילו אצל חייטו טרף... והיסוד לזה הי' הצורך שמין האנושי יבוא לשלימותו!...

כג. וזהו גם תוכן הפתגם (שמביא כ"ק מו"ח אדמו"ר בכ"מ¹²⁴) "טובה הבדידות בתוך בני אדם":

צריך אמנם להיות ענין הבדידות, אבל, אימתי הבדידות היא ענין טוב שיש בו מעלה — בהיותה בתוך בני אדם;

(122) משלי יד, לד. וראה ב"ב יו"ד, ב. (124) סה"מ תרפ"א ע' רנג בשוה"ג. לקו"ד תניא ספ"א. (123) ראה גם מכתב ט"ז שבט שנה זו ריש ע' 191. (124) ח"א קמד, סע"ב. סה"ש תרצ"ט ע' 310. תש"ג (123) ראה גם מכתב ט"ז שבט שנה זו ריש ע' 191. (אג"ק חיי"ט ע' קפז).

אבל כאשר מישהו הולך למדבר, באמרו, שאין לו דרך אחרת להגיע לשלימות עצמו, כי אם עי"ז שיתרחק מבני-אדם וילך למדבר, ודוקא שם יתעלה משלימות אל שלימות — הנה הנהגה כזו גורמת סו"ס אסון לבני ביתו ואלה אשר בסביבתו ("ער מאַכט זיי אומגליקלאַך"), ולדוגמא: במצב שצריכים לשקול בין טובה קטנה עבורו לענין שנוגע לחייו של הזולת — הנה הקטנות שלו תכריע את חייו של הזולת, כיון שהוא מחשיב את עצמו ל"אדם השלם", ואילו הזולת הוא פחות שבפחותים!

ולכן מצינו אצל אוה"ע ששיטתם היתה מיוסדת על ענין ההתבודדות — שיטה שהיתה אמורה להביא אותם משלימות אל שלימות עד השלימות היותר גדולה — שלא הי' מושלל אצלם המושג של עבודת-פרך ורדיפות; הם לא התערבו בכך.

כאשר הי' מדובר אודות צער של הזולת, במדריגה היותר עמוקה, עד לענין של חיים ממש — היתה טענתם, ש"אדם השלם" לא צריך לעמוד בקו של מדות, הן בנוגע לצער והן בנוגע לרצון.

בנוגע לעצמם — השתמשו וניצלו את הרצון כולו... אלא שזה הי' צריך להיות בשביל שיבואו משלימות אל שלימות; והיכן באה לידי ביטוי גודל מעלתם שהם "למעלה מכל בני-האדם" — כשדובר אודות עשיית טובה להזולת!...

כד. ומענין לענין:

כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר פעם סיפור¹²⁵ אודות אביו, כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, שאירע עוד בחיי הצמח-צדק, שאז הי' אדנ"ע לא יותר מגיל חמש או חמש וחצי שנים (שהרי בעת הסתלקות הצ"צ הי' בן חמש וחצי שנים), כאשר שיחק עם אחיו הגדול ר' זלמן אהרן.

כיון שגדלו בבית שבו נסב הדיבור אודות חסיד ורבי, החליטו לשחק ב"חסיד ורבי". וכיון שהרז"א הי' מבוגר מאדנ"ע בשנה ומחצה, הוחלט שהרז"א יהי' ה"רבי", ואדנ"ע יכנס אליו כמו חסיד, "פראָווען זיך" (ל"יחידות").

התיישב הרז"א על כסא, תיקן את כובעו, ואדנ"ע נגש אליו וביקש ממנו "תיקון". ושאל הרז"א: על מה הנך מבקש תיקון? והשיב אדנ"ע,

(125) ראה תו"מ — רשימת היומן ע' רעט. וראה גם תו"מ ח"ב ס"ע 27.

שבשבת שעברה, או לפני שתי שבתות, אכל אגוזים, ואח"כ נודע לו, שרבינו הזקן כותב בסידורו¹²⁶ ש"טוב למנוע מלאכול אגוזים בשבת". ואמר לו הרז"א, שיקפיד להתפלל מתוך הסידור, ולא בעל-פה.

נענה אדנ"ע ואמר לו: העצה שלך לא תעזור, ואינך רבי. ושאל הרז"א: מדוע? והשיב אדנ"ע: רבי — בשעה שמישיב, צריך להתאנח ("ער דארף אַ קרעכץ טאָן")! ... העצה שלך היתה אולי מועילה, אבל לא נאנחת ("דו האָסט ניט אַ קרעכץ געטאָן"), וכיון שלא נאנחת — אינך "רבי", ועצתך אינה עצה!

כאשר יהודי עוזר לחבירו — כהציווי "ואהבת לרעך כמוך"¹²⁷, וכמארו"ל¹²⁸ "דעלך סני לחברך לא תעביד, זו היא כל התורה כולה, ואיך פירושה הוא" — לא די בפעולת החסד לעזור לו, אלא צריכה להיות גם האנחה ("דער קרעכץ").

וכאשר ישנה האנחה, היינו, שצער הזולת נוגע לו, וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר¹²⁹ בפירוש מ"ש במגילה⁴⁷ "ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו", שכאשר שמע אודות גזירה על יהודי שני, הי' זה מאורע שקרה לו ("אשר קרהו"), שאז נאנח — אזי עוזר ומסייע לחבירו.

אבל כאשר יושב על כסא, או בשמי מעלה, והולך משלימות אל שלימות, ובשביל השלימות שלו נותן גם עצה להזולת, "עצה טובה קא משמע לך"¹³⁰, אבל ללא אנחה ("אַן אַ קרעכץ"), כיון שאין זה ענין שכואב לו, להיותו למעלה מרגש של כאב וכו' וכו' — אזי העצה שלו אינה עצה, והחסד שלו אינו חסד, ואין זה אפילו ענין סתמי, אלא זהו ענין של "חטאת", שזהו היפך הטוב והקדושה והאמת (כנ"ל סכ"ב).

כה. וזהו גם מה שראינו בהגזירות רח"ל שאירעו בדורנו זה, שהיסוד לזה היתה השיטה שאדם צריך לילך משלימות אל שלימות עד שיתעלה מכל המין האנושי, ובמילא, אין לו להתרגש ("זיך נעמען צום האַרצן") משום דבר, כיון שענין של רגש הוא למטה ממעלת ודרגת ותכלית האדם.

שיטה כזו היא היפך האמור שגזירה על הזולת היא מאורע "אשר

תש"ג ע' 44). תש"ה ס"ו (סה"ש תש"ה ע'

73). וראה גם שיחת פורים דאשתקד סכ"ז

(תו"מ חכ"ה ע' 126 ואילך).

130) לשון חז"ל — עירובין לט, א. וש"נ.

126) ב"הלכתא רבתא לשבתא".

127) קדושים יט, יח.

128) שבת לא, א.

129) שיחת פורים תש"ג ס"ד (סה"ש

קרהו", כיון ש"כולן מתאימות ואב א' לכולנה" (כדברי רבינו בתניא¹³¹), וכיון שזהו היפך האמת, טוב וקדושה — הרי זה שקר, רע וטומאה. אלא מאי, כיון שחיים בעולם השקר — לא מבחינים בכך ("מ'כאפט זיך ניט אויף דעם"), לא ביום הראשון, או מחר ומחרתיים; אך על זה ישנו הענין ד"אורה זו תורה", שהיא מאירה את חשכת עוה"ז, שיראו, היכן נמצאת "אבן טובה" שתוסיף עילוי בכתר המלכות, והיכן נמצאת "גחלת בוערת" שעלול להיכוות בה עד לסכנת נפשות ממש! וזהו העילוי של ישראל — ש"הבדילנו מן התועים" עי"ז ש"נתן לנו תורת אמת"¹³², שע"י "תורת אמת" יכולים לידע ולהגיע לחסד וטוב וקדושה.

וכללות ההנהגה בזה היא — "נקהלו ועמוד על נפשם", להקהיל את היר"ד של היצ"ט עם היר"ד של היצה"ר, שיעמדו במלחמה על נפשם, ועי"ז פועלים "אורה ושמחה וששון ויקר", ובאופן שמתקבל גם אצל עמי הארץ — ש"נפל פחד היהודים עליהם", ונותנים את "בית המן" למרדכי היהודי ולאסתר המלכה¹³³, ולאח"ז נעשית שמחה "עד דלא ידע", וממשיכים אותה על כל השנה כולה.

* * *

כו. לכאורה יכולים לחשוב, שהצורך שכל דבר יהי קשור עם שורש ומקור האמת והטוב והקדושה, הרי זה רק בנוגע להרגש שבלב, ענין המדות.

וטעם הדבר — דכיון ש"אדם קרוב אצל עצמו"¹³⁴, מתעורר בפנימיותו ההרגש ש"אני ואפסי עוד"¹³⁵, כך, שככל שידחוק את עצמו ("וויפל ער וועט זיך צוקוועטשן"), הנה אם לא יהי מי שלמעלה ממנו, שיגביל את ה"עיר פרא אדם יולד"¹³⁶, הרי סוכ"ס יתפרץ ויתגלה ה"עיר פרא", תוך כדי ניצול הענינים והקנינים שרכש בימי חלדו. ולכן, בנוגע להרגש שבלב, בהכרח שיהי' כל דבר מבוסס ומיוסד על מקור האמת והטוב, שזהו הקב"ה.

134) יבמות כה, ריש ע"ב. וש"נ.

135) ישעי' מז, ח. ועוד.

136) איוב יא, יב.

131) רפ"ב.

132) נוסח התפלה "ובא לציון גואל".

133) אסתר ח, א"ב.

ובלשון הכתוב¹³⁷: "כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כה' אלקינו גוי ומי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים ככל התורה הזאת אשר אנכי נותן לפניכם", והיינו, שכדי שתהי' ההנהגה באופן ד"חוקים ומשפטים צדיקים", צריכה להיות ההתקשרות עם עצם האלקות שלמעלה.

אבל כאשר מדובר אודות ענינים שבשכל, או בלשון החסידות: חב"ד שבמוחין — לא נוגע לכאורה מניין נלקח יסוד הדבר והיכן היא התקשרותו, דכיון שיש לו את מהלך השכל שבנפש, בודאי ינהיג אותו השכל באופן המתאים, למצוא את דרך האמת שבה ילך בדרכו בחיים, או עכ"פ בהשקפתו בעולם.

כז. אך האמת היא — שענין זה נוגע בשכל כמו במדות. ובהקדמה:

כללות עבודת האדם נחלקת לשני סוגים — כלשון הזהר¹³⁸ להפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקו: מרירו למיתקו — קאי על ענין המדות, להפוך את המדות המרות והרעות למדות מתוקות, וחשוכא לנהורא — קאי על ענין השכל, שהרי אור הו"ע השכל¹³⁹.

וכיון שזהו דבר שיכולים להפכו לאור, הרי מובן, שזהו גם ענין של שכל, אלא שזהו שכל "חשוך", שלכן הביא אותו לידי תוצאות ומסקנות שהם היפך האור.

כח. וכפי שמצינו בנוגע לחכמת יון:

מחד גיסא — איתא בזהר¹⁴⁰ שחכמת יון היא בסמיכות להיכל הקדושה.

ולאידך גיסא — היו"ט של חנוכה (שקשור עם פורים, ששניהם חגים שניתוספו משמת משה, ואפילו לאחרי ימי הנביאים) הוא בגלל הנצחון על מלכות יון הרשעה ש"עמדה .. על עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך" (כפי שאומרים בנוסח ד"על הנסים"), ובנ"י הוצרכו לעמוד במס"נ בתכלית נגד היונים שנקראים "טמאים" "רשעים" ו"זדים".

ולכאורה: כיון שחכמת יון נקראת בשם חכמה, ובהר"א איתא שהיא

(139) ראה לקו"ת שה"ש מא, סע"א. ובכ"מ.

(140) ח"ב רלו, סע"א. זו"ח לח, ריש ע"ב.

(137) ואתחנן ד, ז"ח.

(138) ח"א ד, א.

בסמיכות לעניני קדושה — א"כ למה נקראים בשם "טמאים" "רשעים" ו"זדים"?

והביאור בזה:

בשכל גופא ישנם שני ענינים: (א) ישנו מהלך השכל, שהם ה"מדות" שעל ידם לומדים את השכל עד שבאים למסקנת השכל, ודוגמתו בתורה — י"ג המדות שהתורה נדרשת בהם, קל וחומר, גזירה שוה וכו'¹⁴¹, שמהם נמשכו גם ה"מדות" בכל החכמות שבעולם; (ב) ולפנ"ז ישנם הענינים שנקראים בספרי חוקרי ישראל בשם "הקדמות" ו"הצעות", ולפעמים נקראים בשם "מושכל ראשון", ורק אחרי שישנם "הקדמות" ו"הצעות" אלו, אזי יכולים לבוא למסקנת השכל ע"י מדות השכל וההגיון¹⁴².

וכיון שהנחות והקדמות אלו נקבעים אצל האדם מצד עצמו — בהכרח שהיסוד והמקור שלהם יהי' בתורת אמת.

ויתירה מזה — אומרת התורה — גם כאשר ישנם הנחות והקדמות אמיתיות ע"פ תורת אמת, הרי אם ישנו ענין של "שוחד", אזי "השוחד יעור פקחים ויסלף דברי צדיקים"¹⁴³, דכיון שמדובר אודות בשר ודם, הנה כשמתערב ענין של שוחד ופני', אין גבול שיעצור את ה"פרא" שבו מלהסירו מדרך הישרה.

ולכן: כשם שבעבודת ההפיכה ממרירו למיתקו יש צורך בכו"כ גדרים (כמבואר בזהר, בספרי מוסר, וביתר ביאור בתורת החסידות), כך גם בעבודת ההפיכה מחשוכא לנהורא, בענין השכל, צריכים להבהיר ולהבטיח לכל לראש שההנחות וההקדמות נלקחו מתורת אמת, ולאחרי כן צריך להבטיח גם את דרכי השכל, שלא יתערב בהם ענין של שוחד.

ט. ובזה יובן מה שמצינו בנוגע ליונים דבר והיפוכו:

מחד גיסא — גדלה מעלת חכמת יון, וכאמור לעיל שהיא בסמיכות לקדושה.

ולאידך גיסא — בנוגע למדות, הרי דוקא היונים היו מושחתים ביותר, ועד כדי כך, שמשטר החיים הי' בנוי על ענינים של זנות ועריות וכו' וכו', וכמו"כ בענין ד"לא תרצח" היתה אצלם הנהגה שהיא היפך השכל הבריא, שבאה לידי ביטוי בהריגת זקנים וילדים קטנים, וכיו"ב,

(143) משפטים כג, ח.

(141) תו"כ ר"פ ויקרא.

(142) ראה גם תו"מ ח"ד ע' 120. וש"נ.

ועד שראש החכמים העמיד משטר כפי שצריך להיות ע"פ שלימות — שצריכים להיות "עבדים כנענים", כלומר, למשול ולשלוט על אנשים כאלו שאין להם חשיבות כלל אפילו בנוגע לחייהם ממש, וכמו"כ בנוגע להנהגתו בעצמו — שהיו אצלו ענינים הכי מגונים בין אדם לחבירו, ובאופן שהדבר הי' ידוע לכל, ועד שקבע זאת בהחיבורים שלו.

ולכאורה, מהי הסיבה לכך? הרי חכמת יון היא בסמיכות לקדושה? וההסברה בזה — שזהו אמנם ענין של שכל והנחה שבאופן חלקי נלקח ממקום טוב, וכללי ההגיון וההשכלה באים גם הם משכל הבריאה, אבל, כיון שניתן הדבר בידיו של אדם, ללא יראת אלקים — הרי "רק"¹⁴⁴ אין יראת אלקים במקום הזה (אזי) והרגוני"..." ואין צורך לחפש ריבוי טעמים, אלא אפשר לעשות זאת ללא טעם, או שהטעם עצמו ("על דבר אשתי"¹⁴⁴) הוא ענין של גזל, שזה ענין חמור שענשו מיתה¹⁴⁵.

ל. וזהו תוכנם של שני הימים טובים שניתוספו על שלש הרגלים — פורים וחנוכה:

כשם שבימי הפורים נאמר¹⁴⁶ ש"לא יעברו מתוך היהודים", כיון שבהם היתה התעוררות נקודת המס"נ שהעמידה את בני" במעמד ומצב של התקשרות עם הקב"ה באחדות גמורה,

כמו"כ גם בחנוכה שאז היתה ההצלה מחכמת יון — שהסכנה שבזה היא לא רק שלא יהיו בשלימות הראוי, אלא זוהי דרך שמביאה למעמד ומצב ד"טמאים" "רשעים" ו"זדים", ועד היפך לגמרי מההנהגה הראוי' למין האנושי, וענין זה נקבע בתור משטר וחוק בהנהגת המדינה!

לא. וזהו גם תוכן מאמר חז"ל "אורה זו תורה":

תורה — היא לכאורה ענין של חכמה, וא"כ, מה נתחדש בכך שענין התורה נרמז ב"אורה", ולא בענין של שכל וחכמה?

והביאור בזה — שתורה היא מלשון הוראה¹⁴⁷, והוראה ענינה שהיא מאירה כל פרט בחיי האדם, ומראה לו: ענין זה — הנך מתכוין באמת, וענין זה — הנך עושה בגלל פני, וענין זה — בגלל שוחד, בענין זה — היתה הנהגתך עד עתה באופן הרצוי, ובענין זה — שלא באופן הרצוי כו'.

(146) אסתר ט, כח.

(147) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. גוי"א ר"פ בראשית. זח"ג נג, ב.

(144) וירא כ, יא.

(145) ראה סנהדרין נח, ב. רמב"ם הל' מלכים ספ"ט. רמב"ן וישלח לד, יג.

וזוהו "אורה זו תורה" — "נר מצוה ותורה אור"¹⁴⁸, היינו, הוראה לאדם שדרכו בחיים תהי' דרך של חיים אמיתיים¹⁴⁸.

לב. והובטחו ישראל ש"בל ידח ממנו נדח"¹⁴⁹, שאפילו "האובדים בארץ אשור", ואפילו "הנדחים בארץ מצרים", הנה סוכ"ס "והשתחוו לה' בהר הקודש בירושלים"¹⁵⁰,

והיינו, שבמהרה בימינו יבוא משיח צדקנו, ויוציא את כל אחד מישראל מהגלות שלו, הן בנוגע לעבודה דלהפכא מרירו למיתקו, והן בנוגע לעבודה דלהפכא חשוכא לנהורא,

ויביא את כולם קוממיות לארצנו, בהר הקודש בירושלים — על שם יראה ועל שם שלם (כדאיתא בתוספות¹⁵¹), היינו, שתהי' יראת ה' בשלימותה,

ואז תהי' שלימות בחב"ד שבמוחין, בחג"ת שבלב, ובנה"י שבפועל, וגם במחשבה דיבור ומעשה,

ובאופן ש"כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה'"¹⁵², היינו, שיהי' ניכר לכל שהולך כאן יהודי שקשור עם מקור האמת והטוב והקדושה, והוא עושה מהעולם וכל הענינים שבו — כלי, מקדש ודירה לו ית'.

* * *

לג. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר בהתוועדות דפורים¹⁵³, אודות פורים שנת תק"ה:

שנת תק"ה היא השנה שבה נולד רבינו הזקן — בח"י אלול. ובפורים שלפנ"ז, התוועד הבעש"ט עם תלמידיו, החברייה קדישא,

— באמרו, בין הדברים (בשייכות לשנה ההיא שהיתה שנת העיבור), שהעולם הוא עכשיו בעיבור —

וביאר הענין שבנ"י נקראים במגילה בשם "יהודים", ושש פעמים נאמר במגילה "יהודיים" בשני יו"דין, שמורה על עשר כחות של נפש

149) ע"פ שמואל-ב יד, יד. וראה תניא ספ"ל"ט. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד סה"ג.

150) ישעי' כז, יג.

151) תענית טז, א (מב"ר פנ"ו, יו"ד).

152) ישעי' סא, ט.

153) תש"ה שבעה ערה 46.

148) נתבאר גם מאמר רז"ל (איכ"ר פ"ב, ג) "אם יאמר לך אדם יש חכמה בגויים, תאמין, יש תורה בגויים אל תאמין" — שענין של חכמה ושכל, יש בגויים, כיון שהקב"ה רצה שתהי' בחירה חפשית, ולכן "את זה לעומת זה עשה האלקים" (חסר המשך הענין).

האלקית ועשר כחות של נפש הטבעית. ואילו בתורה — נקראים הם בשם "בני ישראל".

השם "יהודים" — הוא ע"ש ענין המס"נ:

איתא בגמרא¹⁵⁴ "אמאי קרי לי' יהודי" — אף שלא הי' משבט יהודה — "על שום שכפר בעבודה זרה, שכל הכופר בע"ז (שהוא "כמודה בכל התורה כולה"¹⁵⁵) נקרא יהודי".

והרי הכפירה בע"ז היתה אז מתוך מס"נ, שלכן, רק "מרדכי לא יכרע ולא ישתחוה", ואילו "כל עבדי המלך . . כורעים ומשתחוים להמן כי כן צוה לו המלך"¹⁵⁶.

ואילו השם "בני ישראל" — איתא בספרי קבלה¹⁵⁷ ש"ישראל" ר"ת יש ששים ריבוא אותיות לתורה, כנגד ששים ריבוא נשמות ישראל (והיינו, שכל נשמה פרטית היא "ענף" מא' מששים ריבוא הנשמות שהם שרשים¹⁵⁸), שכל נשמה יש לה אות בתורה.

והענין בזה — שהכח והוראת-הדרך על ענין המס"נ ("יהודים") הוא מהאות בתורה שיש לכל אחד מישראל.

עד כאן תוכן תורת הבעש"ט.

לד. והנה, כמו בכל ענין בתורה, ובפרט בתורתו של נשיא ישראל — יכולים ללמוד מתורת הבעש"ט הנ"ל כו"כ פרטים:

ספר תורה, שיש בה קדושה נעלית ביותר — נעשית ע"י צירוף כל האותיות שבתורה, ואם חסרה אות אחת בתורה, לאו דוקא בפסוק "אנכי הוי' אלקיך"²¹, אלא איזו אות בתורה שתהי', אזי הס"ת פסולה (כמבואר בזהר¹⁵⁹).

ועד"ז בנוגע לששים ריבוא נשמות ישראל, שבצירוף כולם יחד נעשית הקדושה של הס"ת הכללי, שמורכב מששים ריבוא האותיות שבתורה.

וכאשר נשמת איש ישראל מתקשרת עם שרשה בתורה, אזי מתגלה בה כח המס"נ שהי' אצלה לפני"ז בהעלם, והמס"נ פועלת — כמו בימי הפורים — לא רק שיהי' "ונהפוך הוא", אלא גם ש"רבים מעמי הארץ מתייחדים".

(157) מג"ע אופן קפו.

(158) תניא פל"ז (מח, א).

(159) ראה זח"ג עא, א. תקו"ז תכ"ה.

(154) מגילה יג, רע"א.

(155) קידושין מ, א.

(156) אסתר ג, ב.

וההדגשה בזה — שהתקשרות נשמת איש ישראל עם התורה הוא ע"י אות בתורה:

תורה — הו"ע של לימוד, וכלשון הכתוב¹⁶⁰: "כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים". אמנם, ענין זה שייך רק בנוגע לפסוק וענין שלם שבתורה, משא"כ בנוגע לאות שבתורה, שלכאורה אין בה ענין של שכל והבנה והשגה.

וזוהי ההוראה בתורת הבעש"ט — שהתקשרותו של יהודי עם התורה היא ע"י אות בתורה, שיכולה לכלול את כל התורה כולה (כנ"ל ס"ח), אבל, אין זה ענין של שכל, שהרי באות אחת אי אפשר לקבוע ענין שכלי בגלוי (כי אם ברמז, ברמז דרמז ובעומק יותר). ובאופן כזה — לא ע"י שכל והבנה והשגה — מתקשר יהודי עם התורה, לקבל את כח המס"נ.

וכאשר יהודי לוקח את התורה כפי שצריכים לקחת את התורה, היינו, שידוע שזהו רצונו של הקב"ה שלמעלה מהבנה והשגה בתכלית — אזי יש לו את כל הענינים שצריכים להיות אצלו, כמרומז בהי"ו"ד שמורה על עשר כחות הנפש, שיש בהם גם הכחות חכמה בינה דעת, בחי' המוחין, שמהם נמשך אח"כ גם במדות שבלב, ועד שנמשך גם במחשבה דיבור ומעשה, עד להעקב שברגלים,

וכידוע הפתגם שמביא כ"ק מו"ח אדמו"ר בא' ממכתביו¹⁶¹, בדיוק לשון הכתוב¹⁶² "נקב אשר שמע אברהם בקולי" (ולא "בעבור" וכיו"ב), שהחידוש של אברהם אבינו — הראשון מג' האבות, "אחד הי' אברהם וירש את הארץ"¹⁶³, שזוהי הנתינת-כח לבני' שיוכלו לכבוש את העולם — שגם בה"עקב" הי' ניכר ונרגש כל התוקף והחיות החום והאור של אברהם.

וכאשר ישנו הענין ד"עקב אשר שמע", שהדרך לזה היא עי"ז ש"וישמור משמתי מצותי חוקתי ותורותי"¹⁶² — אזי "לנו נתנה הארץ"¹⁶³,

ועי"ז פועלים ביאת משיח למטה מעשרה טפחים, בעגלא דידן, ובאופן דאורה ושמחה וששון ויקר.

(162) תולדות כו, ה.

(163) יחזקאל לג, כד.

(160) ואתחנן ד, ו.

(161) אנ"ק שלו ח"ג ע' תקסח (משיחת

פורים תער"ב).

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "אני מאמין"].

* * *

לה. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה בלילה ההוא נדדה שנת המלך.

* * *

לו. פעם הי' הסדר בפורים, שאפילו אלו שרצו לקיים את ה"עד דלא ידע", היו טוענים, שרצונם לשמוע את המאמר... ובכן, עכשיו (לאחרי המאמר) — בטלה גם אמתלא זו, ובמילא, חל במילואו הענין ד"עד דלא ידע".

וכמדובר פעם¹⁶⁴ — כיון שפורים הו"ע של מס"נ, מן הראוי שאחד המסובים "מסור נפשו" עבור כל הקהל כולו, ואח"כ, כאשר ה"עולם" יראה שזהו דבר נכון ("ס'איז אפשר אַ גלייכע זאַך"), הנה מסתמא ממנו יראו וכן יעשו.

ולא באופן שאני אומר "דרשות", וכל הקהל ישמע ויגיד שיש להם "גוד טיים"... ותו לא מידי.

* * *

לז. דובר פעם¹⁶⁵ שבפורים מצינו דבר והיפוכו:

מחד גיסא — ענינו של פורים הוא נקודה שלמעלה מהזמן, כמדובר לעיל (ס"ה ואילך) בביאור מ"ש במגילת תענית ש"גאולת מרדכי ואסתר אינה נוהגת אלא יום א'", דלא כגאולת מצרים שנוהגת ז' ימים.

וכמובן גם מזה שמצות היום היא "עד דלא ידע", וא"כ, כאשר מקיים את הפורים כהלכתו, באופן ד"עד דלא ידע", אזי ישנה רק ה"נקודה" שבה נתבטלה מציאותו ("די נקודה אין וועלכע ער האָט זיך פאַרלאָרן"), כי, כל זמן שישנו מציאות של "שטח", באורך ורוחב ועומק או גובה, הרי זה ענין של מדידה והגבלה, היפך הענין ד"לא ידע".

ולאידך גיסא — איתא במשנה¹⁶⁶ "מגילה נקראת ב"א ב"ב ב"ג ב"ד ב"ט"ו", והמשנה מפרטת: "כרכין המוקפין חומה .. קורין בט"ו, כפרים ועיירות גדולות קורין ב"ד, אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה" — "יום שני בשבת .. או חמישי בשבת (ימי הקריאה בתורה)

---

(164) ראה שיחת פורים דאשתקד ס"ה (תו"מ חכ"ה ע' 106). וש"נ.
 (165) ראה שיחת פורים תשט"ו ס"ו ואילך (תו"מ ח"ג ע' 302 ואילך).
 (166) ריש מגילה ובפרש"י.

שהוא יום כניסה שהכפרים מתכנסין לעיירות", "ופעמים שיום הכניסה ביי"ג ופעמים שהוא ביי"א" — בהתאם לקביעות השנה.

והיינו, שבפורים יש חילוק לא רק בנוגע לזמנים, אלא גם בנוגע למקומות — החילוק בין כפרים, ערי הפרושים, וערים מוקפות חומה.

ונמצא, שלא זו בלבד שפורים אינו באופן נעלה יותר מחג הפסח שנחלק לז' ימים, אלא אדרבה — שהרי החלוקה דחג הפסח אינה אלא בנוגע לזמן, ואילו החלוקה דפורים היא לא רק בנוגע לזמן, אלא גם בנוגע למקום, שזהו חידוש שלא מצינו בשאר ימים טובים.

לח. והביאור בזה — שהיא הנותנת:

ובהקדם משנת"ל (ס"כ) מהמאמר של רבינו הזקן, בביאור הטעם שמגילת אסתר אינה בטלה, ו"ימי הפורים האלה .. וזכרם לא יסוף מזרעם" — שזהו לפי שההמשכה ממקום היותר עליון מגעת למטה מטה ביותר, אפילו בשושן, מקום שבו נתעלם אלקות עד כדי כך שאפילו בכתבי הקודש, במגילה, אינו יכול להתפרש שמו של הקב"ה בגלוי, אלא ברמז בלבד (בס"ת או בר"ת וכיו"ב), ודוקא במקום כזה "לוקחים" את העצמות ומהות שלמעלה ביותר.

ועד"ז בנדו"ד: דוקא מצד זה שענינו של פורים נמשך ממקום ששם הו"ע הנצחיות כשלעצמה, שלכן "זכרם לא יסוף מזרעם" — הרי זה נמשך וחודר לא רק בהחלוקות שבענין הזמן, אלא גם בהחלוקות שבענין המקום, והיינו, שבכל מקום לפי ענינו נמשכת הנצחיות שלמעלה לפי ענינו של מקום זה בכל פרטיו.

וכאמור לעיל (סכ"א), שזוהי הגדלות העילוי והחידוש שבתורה — לא לעלות מהארץ לשמים ושם לקבל את התורה, אלא לקבל את התורה בארץ למטה מעשרה טפחים, ולמטה בארץ, ששם נמצא גם היצה"ר, תפעל התורה גם על היצה"ר, עד שיהי' "ואהבת גו' בכל לבבך"¹⁶⁷, "בשני יצריך"¹⁶⁸, היצ"ט והיצה"ר — שזוהי עבודה נעלית יותר מאשר עבודתו של צדיק גמור שעובד עבודתו רק עם נפשו האלקית, ומצד איזו סיבה שתהי' אינו פועל על נפש הבהמית.

לט. וזהו החידוש של פורים גם לגבי חנוכה — שנוסף על המעלה

(168) ברכות נד, א (במשנה). ספרי ופרש"י

עה"פ.

(167) ואתחנן ו, ה.

שיש בחנוכה ופורים לגבי שלש רגלים, כיון שערכים דברי סופרים יותר מדברי תורה⁸, יש מעלה יתירה בפורים לגבי חנוכה:

בימי חנוכה — המצוה היא בהדלקת נרות, ואומרים מיד ש"אין לנו רשות להשתמש בהן אלא לראותן בלבד"¹⁶⁹; זהו ענין שלמעלה ממך. עליך להדליק את הנרות, אבל לאחרי כן יכול אתה רק להסתכל עליהם, מבלי ליהנות מהם, ואח"כ נמשך הענין באופן ד"להודות ולהלל", שזהו"ע של תפלה ותורה.

אבל בימי הפורים — עיקר החידוש הוא ב"משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים", ואי אפשר¹⁷⁰ לצאת ידי-חובה ע"י משלוח דברי תורה...

— בנוגע לסעודה שלישית, יכולים לצאת י"ח ע"י אכילת דג-מלוח, או ע"י אמירת דבר-תורה¹⁷¹, אבל בנוגע לפורים אין עצה כזו; "משלוח מנות" צריך להיות דבר הראוי לאכילה, ועד שיש סברא¹⁷² שצריך להיות דבר הראוי לאכילה ללא עבודה, שלכן, ע"י בשר חי אי אפשר לצאת י"ח משלוח מנות.

כלומר: החידוש של פורים הוא — שהמשכת העצמות שלמעלה מתלבשת ב"משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים", היינו, שנותן לרעהו דבר מאכל מוכן, כך, שגם אם הלה אינו יודע כיצד לעשות מבשר חי בשר מבושל, נותנים לו מן המוכן, שיוכל מיד לאכול, והמאכל יהי' דם ובשר כבשרו.

וזהו גם הטעם שענינו של פורים צריך לחדור ("דורכנעמען") לא רק בחילוקי הזמנים, אלא גם בחילוקי המקומות, עד לדרגא היותר תחתונה שבמקום, שזהו"ע דכפרים — כי, דוקא מצד גודל המעלה דפורים הרי זה נמשך וחדור גם למטה ביותר, לפעול אצל בני הכפרים, שנמצאים במעמד ומצב שזקוקים להגיע לאלו שלמעלה מהם שדרים בעיר גדולה מוקפת חומה — שגם אצלם יומשכו כל עניני הפורים באופן שיהיו קורין את המגילה עם כל הפרטים כמו שנקראת בעיירות המוקפות חומה.

(171) ראה זח"ג צה, א — הובא במג"א אר"ח סתמ"ד סק"ב (בשם הש"ה). מטה אפרים סתקצ"ז ס"ד.
(172) ראה מג"א אר"ח סתצ"ה סקי"א (ממהרי"ל). פרמ"ג שם.

(169) בנוסח "הנרות הללו".
(170) ראה נטעי גבריאל — ה' פורים פנ"ט ס"א, ובחלק השו"ת סכ"ח. וש"נ. לקוטי לוי"צ אג"ק ע' רסז ואילך.

מ. ועוד ענין בזה — כדברי הגמרא¹⁷³ ש"חכמים הקילו על הכפרים להיות מקדימין ליום הכניסה כדי שיספקו מים ומזון לאחיהם שבכרכים":

בן כפר יכול לחשוב, שכיון שנמצא ב"כפר", אינו אלא "מקבל" בלבד, ולהרגיש את עצמו ירוד ("אַרְאָפ־גַּעפְאֶלֶן") לגבי בני עיירות גדולות וכרכים המוקפים חומה.

אך האמת היא, שבן כפר אינו צריך להרגיש את עצמו ירוד לגבי בני הכרכים (עיירות גדולות וערים מוקפות חומה), כי, הקיום של בני הכרכים הוא — על ידי זה שבני הכפרים מספקים מים ומזון לאחיהם שבכרכים!

וע"ד מ"ש כ"ק מו"ח אדמו"ר בהמשך ההילולא¹⁷⁴, שענין הנצחון נעשה ע"י אנשי החיל דוקא (אלא שמצד כמה סדרים נקרא הנצחון ע"ש המפקד וראש החיל), כפי שרואים במלחמה כפשוטה, שאלו שעומדים בקשרי המלחמה ומעמידים את עצמם בסכנה להתקיף את השונא והאויב ולהלחם עמו ולנצחו — הם אנשי החיל, ועד"ז ב"צבאות השם", שאלו שפועלים את הנצחון הם אנשי החיל אשר נגע יראת ה' בלבם¹⁷⁵.

מא. ובהמשך לזה — יש לומר "פורים תורה" (כנהוג בפורים לומר "פורים תורה"¹⁷⁶, דהיינו, שיתכן שאינה מדוייקת ומתאימה בתכלית, אבל מ"מ חל על זה התואר "תורה", כיון שיש לזה יסוד אמיתי). ובהקדמה: בשנת תש"ח התוועד כ"ק מו"ח אדמו"ר ביי"ט כסלו¹⁷⁷, ודיבר אודות כללות עבודתו של רבינו הזקן,

— שבזה ניתוסף ביתר שאת לאחרי הגאולה ביי"ט כסלו, כדברי רבותינו נשיאינו בנוגע לרבינו הזקן¹⁷⁸: מה הזית הזה אינו מוציא שמנו אלא ע"י שכותשין אותו¹⁷⁹, והיינו, שלאחרי המאסר בפטרבורג (כותשין אותו) נעשה נתינת השמן ביתר שאת וביתר עוז —

7. תש"ד ע' 36. תש"ח ע' 251. תש"ט ע'

337. אנ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ו ע' ט.

176 (ראה שיחת פורים דאשתקד סכ"ג

(תו"מ חכ"ה ע' 122).

177 (סה"ש תש"ח ע' 180 ואילך.

178 (סה"ש תורת שלום ע' 26.

179 (מנחות נג, סע"ב.

173 (מגילה שם. וש"נ.

174 (ד"ה באתי לגני תש"י פ"א (סה"מ

תש"י ע' 132).

175 (ע"פ שמואל-א יו"ד, כו. וראה שו"ע

אדה"ז או"ח מהדו"ב ס"א ס"ב. תניא אגה"ק

רס"ל. סידור (עם דא"ח) הערה לתיקון חצות

בסופה (קנב, ב). וראה גם סה"מ תרפ"ט ריש

ע' 126. סה"ש תש"ב ריש ע' 114. תש"ג ע'

ואמר, שרבינו הזקן מסר נפשו על שלשה דברים: על הקב"ה (שזוהי עבודתו בקידוש השם), על תורה ומצוות (דכיון שתורה ומצוות קשורים זב"ז לכן נמנים כדבר אחד), ועל ארץ ישראל, בסיימו, כידוע שרבינו הזקן שלח כספים להחזקת רבותינו שהתיישבו בארץ הקודש.

כ"ק מו"ח אדמו"ר לא ביאר אז את הקישור ליי"ט כסלו.

והביאור בזה — כידוע¹⁸⁰ שאחת המסירות על רבינו הזקן היתה ששולח כספים לארץ ישראל, ואכן שלח רבינו הזקן סכומים הכי גדולים להחזקת תלמידי הבעש"ט והמגיד שעלו לארץ הקודש עוד בשנת תקל"ז, אלא, שהגוי בפטרבורג שקיבל את ה"מסירה", פירש, שמשלוח הכספים הי' מיועד לממשלת טורקיה, לפי שרצונו של רבינו הזקן להקים מלכות ולהיות מלך בארץ ישראל.

והנה, כיון שגוי אינו בעל-בחירה, הנה כאשר מתקבל אצלו ענין מסויים, הרי זה סימן שבאיזה-מקומן יש לזה יסוד למעלה.

ומזה מובן שהעובדה שאצל הגוי בפטרבורג נתקבלה המסירה שרבינו הזקן שלח כספים לארץ ישראל כדי להקים שם מלכות ולהיות מלך — הרי זה לפי שכן הוא בפנימיות הענינים:

רבינו הזקן רצה לכבוש את ארץ ישראל, שבה יפוצו המעיינות דתורת החסידות — פנימיות תורתנו תורת חיים, שזוהי ההכנה והכלי לפעול ביאת משיח למטה מעשרה טפחים¹⁸¹ — עיי"ז ששלח כספים להחזקת תלמידי הבעש"ט ותלמידי המגיד וחבריו, שילמדו שם פנימיות התורה, ועיי"ז יעמידו מלכות בארץ ישראל — מלכות של חסידות ("חסידות זאָל דאָרטן ווערן אַ מלך").

וכיון ש"צדיקים דומין לבוראם"¹⁸², שמכניסים את עצמותם בתורתם, היינו, שמציאותו של רבינו הזקן היא תורת החסידות — הרי כאשר בארץ ישראל נעשית מלכות של תורת החסידות, פירושו של דבר, שרבינו הזקן נעשה מלך בארץ ישראל.

ונמצא, שפנימיות המסירה כולה אמת, אלא, שלא דובר אודות טורקיה, אודות בני ישמעאל כו', כי אם, שרבינו הזקן שלח סיוע גשמי

181) ראה אגה"ק דהבעש"ט — כש"ט בתחלתו. ובכ"מ.

182) רות רבה פ"ד, ג. וראה ב"ר פס"ז, ח. במדב"ר פ"י, ה. אסת"ר פ"ו, ב.

180) ראה בית רבי ח"א רפ"ו. ספר התולדות אדה"ז (כפ"ח, תשמ"ו) ח"ג ע' 662.

ועוד.

ורוחני כדי לכבוש ולבנות את ארץ ישראל ולהעמיד מלך בישראל — מלך המשיח, שביאתו היא עי"ז ש"יפוצו מעינותיך" דתורת הבעש"ט עד שיגיעו ל"חוצה".

וכאמור מדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר ביי"ט כסלו הנ"ל, שרבינו הזקן מסר נפשו על ארץ ישראל, על תומ"צ ועל הקב"ה, שג' ענינים אלו הם כולא חד, והיינו, שעיי"ז שבנ"י מקיימים תומ"צ נעשית דירה לו ית' בתחתונים, שאז נעשה הדר בהדירה חד עם הדירה, דכשם שהוא ודעתו אחד¹⁸³, כן הוא גם בנוגע לכל עניניו, וכמדובר לעיל בהמאמר¹⁸⁴ בדיוק לשון הכתוב¹⁸⁵ "אל-עולם", ולא "אל-העולם", שמציאות העולם עצמו הוא אלקות, עצמות ומהות, כיון ש"אין עוד מלבדו"¹⁸⁶.

מב. ענין הנ"ל דיבר כ"ק מו"ח אדמו"ר ביי"ט כסלו תש"ח; ולאחרי משך זמן — נתייסד בארץ ישראל "כפר חב"ד", אשר, שם זה הי' בידיעה ובהסכם כ"ק מו"ח אדמו"ר, והדיוק בזה הי' לא רק בנוגע לשם "חב"ד", אלא גם בנוגע לשם "כפר", שהרי הי' יכול להקרא בשם "מושב חב"ד", "ישוב חב"ד", וכיו"ב, ונקרא בשם "כפר חב"ד" דוקא. והענין בזה — ע"פ האמור לעיל:

כפר — אף שכאשר זקוק לעזר וסיוע צריך לילך לערי הפרזים, וכאשר זקוק לעזר וסיוע גדול יותר צריך לילך לערים מוקפות חומה, מ"מ, תפקידו של כפר הוא — כעדות הגמרא — לפק מים ומזון לאחינו בני שנמצאים בערי הפרזים ובערים המוקפות חומה.

[וכאמור לעיל (סל"ט) שהחידוש דפורים הוא בענין "משלוח מנות ומתנות לאביונים", היינו, שצריך להיות "מים ומזון" — דלא כביום הכפורים שיש בו חמשה עינויים¹⁸⁷, אלא שב"מים ומזון" ממשכים ענין הנצחיות והעדר ההגבלה דפורים].

וזהו התפקיד הפנימי של "כפר חב"ד" — כפי שקבע כ"ק מו"ח אדמו"ר — לספק "מים ומזון" רוחני, או בהאותיות כפי שקבעו לאחרונה — שממנו יפוצו המעינות עד שיגיעו גם "חוצה".

ועיי"ז נעשה עילוי גדול — ע"ד שמצינו בפורים, שעיי"ז שבני

(183) ראה רמב"ם הלי' יסוה"ת פ"ב ה"י. הלי' תשובה פ"ה ה"ה. ועוד.
 (184) פ"ד (לעיל ע' 411). וש"נ.
 (185) וירא כא, לג.
 (186) ואתחנן ד, לה.
 (187) ראה יומא רפ"ח. טושו"ע ואדה"ז
 אר"ח ר"ס תריא.

הכפרים מספקים מים ומזון לאחיהם שבכרכים, פועלים שיוכלו לקרוא את המגילה גם ביי"א ביי"ב ובי"ג, שזהו חידוש גדול יותר מאשר כללות הענין דפורים שיש בו העילוי דערבים דברי סופרים:

הענין דפורים כפי שהוא ע"פ מ"ש במגילה בגילוי — ישנו הזמן די"ד אדר שבו חוגגים בערי הפרזים, וישנו הזמן דט"ו אדר שבו חוגגים בערים מוקפות חומה.

אמנם, כיון שצריכים לספק את צרכיהם של בני העיירות ומוקפות חומה — תיקנו חכמים והוסיפו שבני הכפרים (שמספקים מים ומזון לאחיהם שבכרכים) יוכלו לקרוא את המגילה גם בימים כאלו שמצד עצמם היו צריכים להיות ימי תענית, או סתם יום חול, ימים שאין להם שייכות לענין הפורים וקריאת המגילה.

וענין זה הוא בכח של החכמים — ע"ד הכח של מנהג, שזהו"ע שלמעלה מ"דברי סופרים"¹⁸⁸.

מג. והנה, בנוגע לפורים שבו נאמר "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר", נתבאר לעיל (סי"ב) שאף שישנו הפירוש בתושבע"פ "אורה זו תורה ושמחה זה יו"ט וששון זו מילה ויקר אלו תפילין", הרי יש בתושבע"פ גם כלל ש"אין מקרא יוצא מידי פשוטו". ולכאורה, כיצד נעשית ההתאמה בין שני הדברים?

והענין בזה — שכאשר יהודי מתנהג בחייו הרוחניים באופן ש"בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו", אזי נמשכת בחייו הגשמיים ההנהגה ד"ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יכולה ועץ השדה יתן פרי"¹⁸⁹.

ואין כאן שני דברים נפרדים, כי אם, משל ונמשל, פנים ופנים דפנים, שכן, כללות ענין הגשמיות הוא ירידת הרוחניות במדרגה תחתונה יותר עד שנעשית גשמיות, כפי שמבאר רבינו הזקן¹⁹⁰ בארוכה שלכן נקראת התורה "משל הקדמוני"¹⁹¹, כיון שכל הענינים שנזכרו בתורה ישנם גם למעלה, אלא ששם הוא באופן רוחני ונעלה יותר, ולדוגמא: ישנו ארי' שלמעלה כפי שהוא בכסא הכבוד, וישנו גם ארי' בעולם העשי, ועד שיכולה להיות הירידה לבחי' ארי' דלעו"ז.

188) ראה לק"ת דרושי סוכות פ, ג. 190) תו"א מג"א צח, ב. ובכ"מ. 191) שמואל"א כד, יד. וראה פרש"י משפטים כא, יג. פרש"י מכות יו"ד, ב. 189) ר"פ בחוקותי.

ועד"ז בנדו"ד: כדי לפעול שתהי' "אורה ושמחה וששון ויקר" כפשוטו — בדרך מלמעלה למטה — הרי זה באופן שכאשר ישנה "תורה" אזי נמשכת "אורה" כפשוטו, שנעשה אור בכל הענינים, וכמו"כ ע"י "שמחה וששון ויקר" ברוחניות ממשיכים ענינים אלו בגשמיות.

אמנם, נתבאר לעיל בהמאמר¹⁹² בפירוש הכתוב¹⁹³ "דודי שלח ידו מן החור", שהקב"ה אינו מתחשב בכל החשבונות, אפילו לא בהחשבונות דב"ד של מעלה, ועושה את כל הענינים כדי לעזור ליהודי להיות במעמד ומצב ד"אחותי", ואח"כ "רעיתי", ואח"כ "יונתי" ואח"כ "תמתי".

וכיון שכן, לא מתחשב הקב"ה גם עם הסדר האמור, אלא מתנהג לפי הסדר השני,

— כפי שלומדים עם ילד קטן, שמצד קטנות שכלו אי אפשר להתחיל ללמדו את המגילה לפי הדרש ואח"כ ילמדו עמו הפירוש הפשוט, אלא הלימוד הוא בסדר הפוך: תחילה הפירוש הפשוט, ולאחרי כן, כאשר שכלו מתפתח, אזי לומדים עמו גם הרמז והדרוש שבכתוב — שגם אלו שמצד עבודתם אינם יכולים להגיע לעילוי הנדרש במעמד ומצב הרוחני, מצד צוק העתים או מצד איזו סיבה שתהי' — הנה מצד הענין ד"רודי שלח ידו מן החור", נותן להם הקב"ה "אורה ושמחה וששון ויקר" בכל הענינים הגשמיים,

ואז יקויים בהם — כמאמר רבינו¹⁹⁴ — שהקב"ה יתן לבנ"י גשמיות, ואז יראו בנ"י כיצד יכולים הם לעשות מגשמיות רוחניות.

מד. ועד"ז בנוגע לענינו:

לאחרי השיחה הנ"ל די"ט כסלו תש"ח, שאז נתייסד כפר חב"ד בארצנו הקדושה תבנה ותכונן במהרה בימינו ע"י משיח צדקנו — בודאי עברה כבר התקופה ד"כל התחלות קשות"¹⁹⁵,

ועכשיו צריכים יהודים לתבוע — ופורים הוא "עת רצון" לפעול שתתמלא התביעה — שסדר הנהגת הקב"ה יהי' באופן שלכל לראש "ונתתי גשמיכם בעתם", ליתן לכל בנ"י בכל מקום שהם "אורה ושמחה וששון ויקר" בכל הענינים כפשוטם, ולאח"ז בודאי יפעלו את הענין ד"אורה ושמחה וששון ויקר" בענינים הרוחניים.

(194) ראה סה"ש תש"ז ע' 99. תש"ח ע'
189. תש"ט ע' 292. ה"ש"ת ע' 343.
(195) מכילתא ופרש"י יתרו יט, ה.

(192) פ"ט (לעיל ע' 417).
(193) שה"ש ה, ב"ד.

והיינו, שבעבודה הרוחנית יהי הסדר באופן ד"השיבנו" תחילה, ואח"כ "ונשובה"¹⁹⁶, ועשיית התשובה תהי' מתוך רב טוב בגשמיות, ועד ש"כסף וזהב הרביתי להם", שינצלו אותו (לא כהמשך לשון הכתוב¹⁹⁷, אלא) לבנות מקדש לו ית'.

ועד"ז בנוגע לכל הענינים ד"אורה ושמחה וששון ויקר", שיהיו אצל כל בני" בכל מקום שהם, בכל עניניהם, בבני חיי ומזוני ריחי, ואז תהי' לבני" מנוחת הדעת לעסוק בעניני חכמה ודעת — ע"ד מ"ש הרמב"ם בסוף הלכות מלכים ובסוף הלכות תשובה¹⁹⁸ — עדי קיום היעוד¹⁹⁹ "מלאה הארץ דעה גו' כמים לים מכסים", שזהו"ע דיפוצו מעינותיך חוצה כפשוטו, ולאח"ז יומשך הנמשל שבדבר — תורתו של משיח שילמד את כל ישראל, בעגלא דידן.

מה. (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

עד כאן — בנוגע ל"דרשת פורים",

ובנוגע לכל השנה כולה — יתן השי"ת שיהי' שם "ופרצת" האמיתי, שכל ה"שיכונים" שישנם ע"ג הנייר²⁰⁰ — יבואו לידי פועל, ואלו שישנם במחשבה — יומשכו בדיבור ובמעשה, ואלו שעדיין קודם המחשבה — יומשכו באופן של דילוג על כל הענינים, "מדלג" ו"מקפץ"²⁰¹, עד שתהי' התרחבות אמיתית כפשוטה, ובודאי שהתרחבות זו תמשך אח"כ התרחבות בכל הענינים הרוחניים,

ויקויים בהם "ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה"²⁰², ואח"כ יפעלו גם על עמי הארץ — "ונברכו בך כל משפחות האדמה ובורעך"²⁰², והיינו, שאפילו "זרעך", הזרע של רבותינו נשיאינו, הוא באופן ש"זרעו בחיים"²⁰³, מתוך חיות והתלהבות ("מיט אַ ברען"), שעיי"ז פועלים ש"אף הוא בחיים"²⁰³, ועיי"ז פועלים ש"נברכו בך כל משפחות האדמה", היינו, שכל הקשיים, ההעלמות וההסתרים, שישנם מצד עמי הארץ, יהיו כלא היו,

200) ראה מכתב כ"ב מרחשון שנה זו (אג"ק חיי"ט ע' נה ואילך), ובהנסמן בהערות שם. וראה גם תו"מ חכ"א ע' 235. וש"נ.
201) שה"ש ב, ח.
202) ויצא כח, יד.
203) תענית ה, ב.

196) איכה ה, כא. וראה איכ"ר עה"פ (פה, כא). מדרש תהלים מזמור פה (בסופו).
197) הושע ב, יו"ד.
198) ספ"ט.
199) ישע"י יא, ט.

ויהי "לכל בני ישראל גו' אור במושבותם"²⁰⁴ כפשוטו, באופן ד"אורה ושמחה וששון ויקר".

* * *

מו. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר פעם שני סיפורים, ומצירוף שני הסיפורים יכולים אנו להסיק מסקנא בנוגע אלינו — כפי שמצינו בהמדות שהתורה נדרשת בהם (והרי דברי נשיאי ישראל תורה היא וללמדה אנו צריכים), שע"י שני ענינים באים לידי מסקנא בענין שלישי.

סיפור הא'²⁰⁵:

בשנים הראשונות של רבינו הזקן, הי' אצלו הסדר, שבחזרתו ממעזריטש למקומו (ע"פ רוב, או רוב הדרך — רגלי), הי' עובר בדרכו במושבים ועיירות של בני, והי' עושה נפשות לתורת המגיד, תורת החסידות.

הסדר הי' — שכדי לכבוש נפשות לפנימיות התורה, הי' מדבר עמהם תחילה בנגלה דאורייתא, וזו היתה ההכנה והמעבר לדבר עמהם בהנוגע לתורת החסידות, הדרכותי' והנהגותי'²⁰⁶.

פעם אחת בעברו דרך שקלאָו, ונכנס לבית-המדרש הגדול, ושאלו אותו כו"כ קושיות בנגלה דתורה — אמר רבינו הזקן שינגן ניגון, וניגן ניגון כפי שרבינו הזקן הי' מנגן... ואז הרגיש כל א' מהנאספים בביהמ"ד שנפתחו אצלו שערי חכמה שבנפש, ונתיישבו אצלו כל הקושיות ששאל אצל רבינו הזקן.

וסיפור הב'²⁰⁷:

כאשר הזמינו את הצמח-צדק להשתתף בוועידת הרבנים בפטרבורג, כדי שהרבנים יביעו את הסכמתם להצעות המלכות — התייצב הצ"צ בכל התוקף ובגלוי נגד (ובגלל זה אסרוהו כמ"פ במשך האסיפות במאסר בית'²⁰⁸), ובסופו של דבר הצליח.

כאשר חזר משם, שאלו אותו: כיצד העמיד בסכנה את חייו, בידעו שבו תלויים רבים מבני הנשמעים לקולו והמחכים להדרכותיו, ובלעדו יהיו טועים בדרכי החיים? ואמר הצ"צ: אשיב לכם בסגנון הגמרא —

(207) סה"מ תשי"א ע' 245. וראה גם

לעיל ע' 93. וש"נ.

(204) בא יו"ד, כג.

(205) סה"ש תש"ג ע' 112.

(208) ראה סה"ש תש"א ע' 57 (נעתק

206) ראה גם תו"מ ח"ד ע' 246. חט"ו ע'

ב"היום יום" כג חשון).

281.

תירוץ וגם אי בעית אימא: התירוץ הוא — הבנים, ואי בעית אימא — שהאחדות של החסידים תנהיג אותם לקראת משיח.

מז. והענין בזה:

ענינו של ניגון שפושט קושיא בתורה — בודאי שמבטל קושי שישנו בעניני העולם, שנעשה כתוצאה מקושיא שבתורה.

דהנה, אמרו חז"ל "אסתכל באורייתא וברא עלמא"²⁰⁹, כמשל האומן שבונה בית ש"דיפתראות ופינקסאות (כפי שנקרא כאן: "בְּלוֹפְרִינְט") יש לו לדעת היאך הוא עושה חדרים כו', כך ה' הקב"ה מביט בתורה ובורא את העולם"²¹⁰, והיינו, שהקב"ה אסתכל באורייתא שנאמר בה "יהי אור", אזי "ויאמר אלקים יהי אור", "ויהי אור"²¹¹.

ומזה מובן גם בנוגע לקושיא בתורה, שבתורה, שענינה "דיפתראות ופינקסאות" — הרי זה ענין של קושיא, ובעולם — נעשה מזה קושי בעבודת ה' בעוה"ז הגשמי.

כלומר: כשם שקושיא בתורה מפריעה להבנת שכל התורה — כמו"כ קושי בעולם פירושו דבר שמפריע לראות השגחה פרטית בעולם, כיצד "גם זו לטובה"²¹², וכיצד צריכה להיות ההנהגה בעולם באופן המתאים לרצון הבורא, לעשות דירה לו ית'.

והעצה לזה היא — ניגון:

ניגון — אינו ענין של הבנה והשגה, אלא מעלת הניגון היא שנוגע ("רירט אָן") בהרגש שבלב, וכאשר מנגנים את הניגון כדבעי, הרי זה קשור עם פנימיות הלב, היינו, לא רק מדות חיצוניות, אלא גם מדות פנימיות — פנימיות המדות, ועד לפנימיות הלב שלמעלה ממוחין²¹³, שלכן, ביכלתו לתרץ קושיא שישנה במוחין.

ומזה מובן גם כיצד ענין זה משתקף בעולם — כאשר מתבטלת הקושיא בתורה, אזי מתבטל גם הקושי שישנו בעניני העולם.

מח. ובנוגע אלינו:

אע"פ שאין כאן ניגון שניגן רבינו הזקן כבסיפור הא', מ"מ, בצירוף הסיפור הב', יש כאן ניגון שניגנו מתוך אחדות של חסידים,

(212) תענית כא, א. וש"נ.

(209) זח"ב קסא, ריש ע"ב.

(213) ראה המשך תער"ב ח"א ע' נט.

(210) ב"ר בתחלתו.

(211) בראשית א, ג. וראה זהר שם, סע"א. ועוד.

ובכחו לפתוח ולפשט העקמומית שבלב — שיהי נקל יותר בהבנה והשגה בתורה לכל אלו שנמצאים בד' אמות של תורה, ויהי נקל יותר בעבודת התפלה (מבלי הבט על המחשבות המבלבלות) לכל אלו שנמצאים בד' אמות של תפלה, ויהי נקל יותר בעבודה ד"בכל דרכיך דעהו"⁸⁵ בכלל, ועבודת בעלי-עסקים בפרט, שבלכתם ברחוב ימלאו את השליחות של בורא העולם ומנהיגו.

מט. הדברים אמורים בהמשך להאמור לעיל אודות כפר חב"ד. ובהקדמה:

לפני שנים אחדות שלחו עשרה שלוחים לארץ ישראל²¹⁴, ובעיקר — לבקר בכפר חב"ד, ולכתחילה סוכם שנסיעתם היא לשם ביקור, להביא לשם מה שקלטו כאן, ולחזור לכאן ולהביא מה שקיבלו שם.

ובעזר השם ית', הנה כל השלוחים הנ"ל⁷ הסתדרו בטוב רוחני כדבעי, וללא כל ספק תהי' זו טובתם גם בגשמיות, יום קודם או יום אח"כ.

והמדובר עכשיו הוא אודות ענין קשה יותר,

— אבל הרי זה בא לאחרי ניגון שניגנו חסידים ביחד, שבכחו לפשוט עקמומית שבלב —

שיש סברא, שלאחרי חג הפסח, או קצת לאח"ז, בהתחלת הקיץ או באמצעו או מיד לאחרי הימים-טובים²¹⁵ — יסעו "מנין" לארץ ישראל למשך כמה שנים, ובודאי שבמשך זמן זה יבוא משיח צדקנו, ואז נלך כולנו אחריהם, ובינתיים, במשך זמן זה, יפעלו שם "אורה ושמחה וששון ויקר" כפשוטו.

תקוותי, שאלו שיציעו להם לעשות זאת⁷ יסעו בקרוב לארצנו הקדושה.

וכאמור, המרכז שלהם יהי' בכפר חב"ד, גם כאשר פעולתם תהי' בשאר המקומות.

וע"ד שסיפר פעם כ"ק מו"ח אדמו"ר, אודות יהודי בליובאוויטש שהיו לו בוויטעבסק בת וחתן או ילדים, שהי' אומר, שחיינו הם בליובאוויטש ("לעבן, לעבט ער אין ליובאוויטש"), אף שעשר או

214) ראה תו"מ חט"ז ע' 356 ואילך. חי"ז
 ע' 215. וש"נ.
 215) להעיר, שהדבר בא לידי פועל לאחרי
 הימים-טובים דתשרי תשכ"ב (ראה שיחת וא"ו
 מרחשון תשכ"ב (תו"מ חל"ב ע' 178 ואילך)).
 החו"מ 2.

חמש־עשרה שנה דר אצל בתו... ומיד בהזדמנות הראשונה הרי הוא בלויב־אוויטש, כי לויב־אוויטש הוא ביתו, ואילו שם הוא רק אורח.

ועד"ז בנדו"ד: באיזה מקום שתהי' פעולתם בפועל — אם בכפר חב"ד, או בשלוחותי', במקום אחר בארצנו הקדושה — יהי' מקום ההתיישבות שלהם בכפר חב"ד,

— כפר חב"ד ראשון, או כפר חב"ד שני²⁰⁰, שיבנה במהרה בימינו, מבלי הבט על כל הקשיים, שכן, לאחר הניגון, יתבטלו מסתמא גם קשיים אלו מתוך שמחה וסבר פנים יפות —

ומשם יסייעו — מתוך מנוחה שמחה וטוב לבב — להפיץ את מעיינות החסידות, ולהכין את הדרך והמסילה העולה בית אֶל, שבקרוב ממש יעלו כולם — בתוככי כלל ישראל — קוממיות לארצנו הקדושה, ומלכם בראשם — שהוא נשיא הדור, משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

ג. דובר לעיל (סל"ח ואילך) שהחידוש דפורים (שבו היתה הקבלה על ענין התורה, "קיימו מה שקבלו כבר") הוא בענין ההמשכה למטה אפילו בענינים גשמיים, ויתירה מזה, שההמשכה היא בכל ענין לפי מהותו ומדריגתו, שלכן לא מספיקה ההמשכה בחילוקי הזמנים, אלא ההמשכה היא גם בחילוקי המקומות — כפרים ועיירות ומוקפות חומה.

ולהעיר, שכן הי' גם בלעומת־זה — כדאיתא בגמרא¹⁶ בפירוש הכתוב²¹⁶ "בחצר גנת ביתן המלך", "הראוי לחצר לחצר, הראוי לגינה לגינה, הראוי לביתן לביתן". ושרש הדברים הוא — לפי שענין הפורים הוא שתהי' עבודה פרטית, בירור וזיכוך והעלאה פרטיים בכל פרט ופרט.

והיינו, שענינו של פורים הוא — שהמעמד ומצב ד"עד לא ידע", למעלה מטעם ודעת, חודר ונמשך לא רק בענינים רוחניים, שזהו"ע "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי"²⁷, אלא גם באופן ד"לבסומי", כפירוש רש"י: "ביין", שעני"ז נמשך "עד דלא ידע" בענינים שלו, ונוסף לזה צריכה להיות ההמשכה גם "חוצה", אל הזולת — שזהו"ע "משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים", שאי־אפשר לקיים זאת בעצמו, אלא בהכרח שתהי' מציאות של זולת שגם בו ממשיכים הענין דשמחת פורים. — אין ביכלתו להמשיך ולפעול בהזולת את הענין ד"עד דלא

ידע", כיון שרצון התורה שכל אחד יפעל ענין זה בכח עצמו, ולא עי"ז שמישהו יכריח אותו,

וכידוע²¹⁷ החילוק בין חסידות חב"ד לחסידות חג"ת — שרבינו הזקן תבע שכל חסיד ילמד חסידות ויתעמק בהלימוד מתוך הבנה והשגה עמוקה, דלא כהשיטה ש"צדיק באמונתו יחי"²¹⁸, אל תקרי יחי' אלא יחי', כפי שדרשו ממנו תלמידי המגיד,

יכולים רק לשלוח לו ענינים כאלו שעל ידם יוכל להגיע ל"עד דלא ידע", אבל לפעול את ה"עד דלא ידע" צריך כל אחד בעצמו.

נא. ובתור מאמר המוסגר:

בנוגע לה"גזירה" האמורה לעיל (סמ"ט), יש להבהיר, שהשליחות לא תהי' בעינים סגורות;

לא יארוזו אותם בתוך מזוודות וישלחו אותם באופן שהנשלח לא ידע במה דברים אמורים ("וואָס און ווען")... אלא ידברו עם כל אחד באופן של "ידע",

מתוך תקוה, שהמקבל, השומע, יפעל על עצמו שלא להתחשב עם השטות של הזולת שאצלו לא מתקבל הענין.

גב. ונחזור לעניננו — שענינו של פורים הוא באופן שנמשך וחודר בכל פרט ופרט לפי ענינו — שיש בזה נפק"מ בנוגע ל"משלוח מנות":

יש לחקור מהו המכוון ב"משלוח מנות": המשלוח — שכל מי שיש לו צריך לשלוח, או הקבלה — שכל מי שזקוק לכך יקבל מה שצריך, או שיש צורך בשני הענינים.

ונפק"מ לדינא — אם יוצאים י"ח ע"י קבלה ללא משלוח: כאשר שולח מנות לחבירו, וחבירו מוחל ומחזיר לו — נמצא שאצל השולח לא נחסר מאומה, והיינו, שלא שלח; ואילו חבירו שמחל לו, הרי זה חשיב כמו שקיבל, כי, בכחו של אדם לומר על עצמו "הרי אני כאילו התקבלתי"²¹⁹, והיינו, שההנאה מזה ששולח לו, חשובה אצלו כמו שקיבל בפועל.

ועד"ז להיפך — אם יוצאים י"ח במשלוח ללא קבלה, דהיינו, ששלח מנות לחבירו ונגנבו או נאבדו בדרך ולא הגיעו לידי המקבל.

219 נדרים סג, ב. וראה בקרבן נתנאל לרא"ש מגילה פ"א פ"ז (סק"ט).

217 ראה לקו"ד ח"א קמא, ב. ועוד.
218 חבוקק ב, ד.

נג. והנה, הרמ"א²²⁰ פוסק ש"אם שולח מנות לרעהו והוא .. מוחל לו, יצא".

ומזה משמע, שעיקר המכוון ב"משלוח מנות" הוא — המקבל (אם עי"ז שמקבל בפועל, או ע"י המחילה שלו שחשיב כאילו התקבלתי), ואילו בנוגע להשולח — אם המשלוח יצא ממנו (שנחסר אצלו), מה טוב, וגם אם המשלוח חוזר אליו, אין זה גורע בגוף המצוה. ובזה יש חילוק בין "משלוח מנות" ל"צדקה":

בצדקה — אם העני אומר הריני מוחל או הריני כאילו התקבלתי, לא נתקיימה מצות הצדקה. וכמבואר בתשובות הרשב"א²²¹ בביאור הטעם שאין מברכים על מצות הצדקה²²² — כיון שקיומה תלוי בדעת אחרים, שהרי יכול להיות שהעני לא ירצה לקבל, ובידו לעקור ממנו מצוה זו. והיינו, שמחילת העני אינה נחשבת כמו שקיבל, שע"ז יהא חשיב כאילו נתקיימה מצות הצדקה, אלא מחילת העני מפקיעה את החיוב של נתינת הצדקה, דחשיב כאילו לא נמצא עני במחיצתו, אבל אין כאן קיום מצות הצדקה.

ואילו במשלוח מנות — כאשר המקבל מוחל או אומר הריני כאילו התקבלתי, נתקיימה המצוה, וחשיב כאילו קיבל ושלח בחזרה²²³.

והרי זה דבר חידוש: לכאורה, כיון שצדקה ענינה להחיות את נפש העני — הרי כאשר העני אומר כאילו התקבלתי, היינו, שחשיב אצלו כאילו החיו אותו, ה"י צריך להיות נחשב כאילו נתקיימה המצוה; ואילו במשלוח מנות, שהטעם הוא "כדי שיהי' הרוחה לבעלי שמחות אולי לא יספיק לו סעודתו, הרי חבירו מסייעו" (כמובא בשו"ת חתם סופר²²⁴) — הרי כל זמן שלא קיבל את המנות בפועל (ורק אומר כאילו התקבלתי), לא נעשה אצלו הרוחה כו'. ואעפ"כ, הדין הוא להיפך, כנ"ל.

נד. וההסברה בזה:

ענינו של פורים הוא — כאמור — שחודר בכל הפרטים, בכל פרט ופרט כפי ענינו, שלכן ישנו חילוק בין כפרים לעצירות ובין עצירות למוקפות חומה. ובהתאם לכך הרי גם הענין דמשלוח מנות תלוי (לא בהמשלת, אלא) בהחילוקים שאצל המקבלים:

223 ראה קרבן נתנאל שם. ברכ"י או"ח שם סק"ה. (224) חאו"ח סקצ"ו — מתה"ד סק"א.

220) או"ח סו"ס תרצה. וראה נטעי גבריאל — הלי' פורים בחלק השו"ת סכ"א. וש"נ. (221) ח"א סי"ח. (222) ראה גם לעיל ריש ע' 112.

המשלח — לעולם יש לו דבר שאין להמקבל, שלכן הרי הוא השולח לו (אם "מנות" כפשוטם, או ה"הרוחה" הדרושה לו);

אבל, אין הדבר תלוי בהמשלח, אלא בהמקבל, וכאשר הוא מוחל, הרי אע"פ שבפועל אין כאן "משלוח מנות", מ"מ, נתקיימה המצוה, כי המצוה אינה שיחסר אצל המשלח, ואפילו לא שיהי' הרוחה להמקבל, כי אם, שהמקבל יהי' חדור עם המצוה ד"משלוח מנות" כפי ענינו הוא (כשם שהקריאה במגילה צריכה להיות אצל בני הכפרים לא כמו בעיירות ומוקפות חומה, אלא כמו בכפרים), וכיון שהמקבל אומר שהוא חדור עם המצוה דמשלוח מנות ומוחל על זה, הרי נעשה חדור עם המצוה דפורים.

משא"כ בנוגע לצדקה — איתא במדרש²²⁵ "אמר דוד לפני הקב"ה . . . תיישר עולמך בשוה העשירים והעניים, א"ל א"כ חסד²²⁶ ואמת מן ינצרוהו", והיינו, שאם לא יהיו עניים ועשירים, אזי יחסר בסדר השתלשלות הענין של השפעה והמשכה, ובמילא, לא נוגע אם המקבל מרגיש כך או כך; מה שנוגע הוא — שבסדר השתלשלות תהי' המשכה כפשוטה, ולכן, אם העני המקבל אומר שאינו זקוק לנתינת הצדקה, אזי לא נתקיימה מצות הצדקה, כיון שחסר ענין ההמשכה למטה, ובמילא חסר ענין ההמשכה גם בספירות שלמעלה.

נה. אמנם, ע"פ האמור שב"משלוח מנות" נוגע בעיקר ההרגש של המקבל — הרי גם אם לא שלח מאומה אלא רק אמר לחבירו שרוצה לשלוח מנות, וחבירו אומר הריני מוחל, הי' צריך לצאת י"ח משלוח מנות. ודין כזה לא מצינו בשום מקום.

וטעם הדבר — לפי שזהו ענין שלא נמשך כלל בעולם העשי':

מצד רצונו ומחשבתו לשלוח מנות — לא נעשה "משלח", וחבירו לא נעשה "מקבל".

וכדי שיהי' "משלח" ו"מקבל" — צריכה להיות המציאות של "משלוח מנות", ומציאות זו פועלת חלות התואר "משלח" על האדם השולח, והתואר "מקבל" על האדם שאליו שולחים את המשלוח מנות.

ואז — נעשה חדור בהענין דפורים ("ער ווערט אַ פּוּרִים־דיקער"), וענין זה נעשה גם כאשר אומר הריני מוחל, אע"פ שלא קיבל המשלוח מנות בפועל, כנ"ל.

225) תנחומא משפטים ט. שמו"ר פל"א, (226) תהלים סא, ח.

ומזה מובן גם בנוגע למשלוח מנות שנגנבו או נאבדו בדרך — שאינו יוצא ידי חובתו²²⁷, כי, אע"פ שהמשלח עשה את שלו, הרי המקבל אינו יודע מזה כלל, שיוכל לומר אם הוא מוחל אם לאו, ונמצא, שהמקבל לא נעשה חדור בהענין דפורים, והרי הענין דפורים בכלל ומשלוח מנות בפרט הוא לפעול שהענין שלמעלה מהשתלשלות יומשך למטה עד למציאות הזולת, ועד ל"מתנות לאביונים".

נו. וההוראה מזה בעבודת ה':

ישנם הטוענים: מהו הצורך בנסיון בפועל — שכאשר שולחים אותו למקום מסויים, אזי נוסע לשם, ומתייגע במילוי השליחות; די בכך שישב בביתו ויצויר לעצמו שיש לו מסירת-נפש וקבלת-עול במדה כזו שיש ביכולתו לנסוע ולמלא את השליחות בשלימותה, מבלי להתחשב בכך ש"ביום אכלני חורב וקרח בלילה"²²⁸, ובלבד למלא רצון המשלח.

ויש מעלה יתירה בדבר — טוען הוא — כי, כאשר יעשה זאת בפועל, הרי יתכן שתהי' לפעמים אי-שביעות-רצון אצל הזולת כו'; וכיון שהכוונה היא לפעול אצלו זיכוך ועילוי לדרגא יותר עליונה — יכול הוא להשאר לישוב אצל השולחן "על סיר הבשר" ... "זבת חלב ודבש" ... ולצייר ברעיונו ובמחשבתו את כל הענינים שצריך לפעול, ואיך שמצליח במילוי תפקידו.

והמענה על זה — כפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר אודות המשל של המגיד ממעזריטש (וכבר נדפסו הדברים²²⁹, ובודאי יודעים זאת):

עוד לפני שהמגיד ממעזריטש נעשה תלמידו של הבעש"ט, הי' כבר מקובל גדול, והיו לו כמה חברים שלמדו יחד קבלה, והתפללו ע"פ כוונות האריז"ל, ובמשך שאר היום עסקו בלימוד התורה.

ולאחרי שנעשה תלמידו של הבעש"ט, נפגש פעם עם אחד מחבריו, וכאשר חבריו הבחין שמאריך יותר בעבודת התפלה, כך, שנשאר לו פחות זמן ללימוד התורה — שאל אותו: מאי האי? הרי למדנו יחד קבלה, והתפללנו יחד עם כוונות האריז"ל, והתפלה היתה במשך זמן מסויים, וכל שאר הזמן הי' זמן תורה, ואילו עכשיו נשתנה אצלך הסדר? וישאל המגיד אצל חבריו אודות עניני הפרנסה, ויספר לו חבריו,

227) ראה שערי תשובה או"ח שם סק"ז. 229) ראה גנזי נסתרות (אור נערב) ע' כא.

וראה גם תו"מ ח"כ ע' 231. וש"נ.

ברכ"י שם סק"ו.

228) ויצא לא, מ.

שמאז שנפרדו, עוסקת זוגתו במסחר, ורק פעם או פעמיים בשנה נוסע ל"יריד" בלייפציג לקנות סחורה, ומביא את הסחורה לזוגתו, ועד ליריד הבא יושב הוא על התורה ועל העבודה.

וישאל המגיד: כמה זמן נמשכת הנסיעה ללייפציג? והשיב חברו: כך וכך שבועות — כפי שהי' הסדר אז. ושאל המגיד: מדוע נמשכת הנסיעה זמן רב כל כך? והשיב חברו: צריכים לעבור דרך אכסני' פלונית ופלונית, ללון בלילה, להחליף את הסוסים וכו', ואח"כ צריכים להמתין לפתיחת ה"יריד", לקנות את הסחורה, ואח"כ צריכים לנסוע חזרה, כך, שמתארכת הנסיעה לכמה שבועות.

ויאמר לו המגיד: גם כאשר הנך קובע עתים לתורה במשך הנסיעה ל"יריד" ומן ה"יריד" — אין זה מגיע למעלת לימוד התורה בהיותך בביתך. והשיב חברו: בודאי כן הדבר.

וישאל המגיד: א"כ, מוטב הי' שתסתגר בחדרך ("בא זיך אין קאמער"), ותצייר במחשבתך שביום ראשון הנך יוצא לדרך, וכעבור שעות אחדות הנך מגיע לאכסני', ומחליף את הסוסים, ואח"כ הנך מגיע לאכסני' הבאה, ולאחר ימים אחדים הנך מגיע ללייפציג, וקונה את הסחורה, ואח"כ הנך נוסע חזרה — כך, שכל שיתארך ציור הנסיעה בכל הפרטים בפרטי פרטיות, תוכל לסיים זאת במשך שעות ספורות, ולא תצטרך לבזבז כמה שבועות, ואת כל שאר הזמן תוכל להקדיש ללימוד התורה?!

והשיב חברו: געוואלד! איר זייט דאך גאָר אַ בטלן! — הנני יכול אמנם לצייר לעצמי, אבל את הסחורה לא אוכל להביא!...
ועד"ז בנדו"ד:

יכולים אמנם לצייר את ענין המסירת־נפש, לימוד התורה, וכל הענינים; אבל הסחורה בפועל — שעמה צריכים לנהל את המסחר, כדי שתהי' פרנסה רוחנית ועי"ז גם פרנסה גשמית — לא תהי'!

וכאמור לעיל בנוגע ל"משלוח מנות", שענין זה צריך להיות באופן שיחדור אצל המקבל ("דער מקבל זאָל באַ זיך איבעראַרבעטן דעם ענין"), וכאשר מתעסקים עם המקבל ופועלים אצלו, הרי גם כאשר אומר הריני מוחל, או כאילו התקבלתי — נתקיימה מצות משלוח מנות; משא"כ אם נגנבו או נאבדו בדרך, שאז לא נפעל מאומה אצל המקבל. ועד"ז כאשר מצייר במחשבתו — שע"ז לא נעשה בגדר "משלח", וחברו לא נעשה בגדר "מקבל".

וכן הוא בכל עניני תורה ומצוותי' — שלא מספיק לומר ש"רחמנא לבא בעי" 230 ולצאת ידי חובה בכך; לשער בהרגש הלב שיש ביכלתו לפעול פעולתו תוך כדי עמידה בכל הנסיונות ולהשאר בשלימות, ובמילא פטור הוא מעשי' בפועל.

צריכים לדעת ש"עשי' לעילא" 231, ו"המעשה הוא העיקר" 232, ויתירה מזה: כדי לבחון ולידע שהוא אכן ראוי לכך וימלא את השליחות — אין דרך אחרת מלבד ביצוע השליחות בפועל ובמעשה, למטה מעשרה טפחים.

וכיון שהטילו זאת על הכתפיים שלנו — בודאי נתנו את הכחות שיוכלו לפעול זאת, וכפי שרואים במוחש בשנים האחרונות, שכאשר עוסקים באמת ובתמים — אזי מצליחים לפעול מתוך מנוחה ושמחה, ובלשון המגילה: מתוך "אורה ושמחה וששון ויקר" כפשוטם.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה לכמה מהמסובים לומר לחיים — "עד דלא ידע", על כוס מלא, ונתן קנקני משקה לחלק בין המסובים].

* * *

נז. מסתמא קראו כולם אודות המאורע — "את אשר קרהו" 47 —

באגאדיר 233.

יש להתחזק בתקוה ובטחון, שימצאו בחיים עוד רבים 234 גם מאלה שעדיין לא העבירו אותם למקומות אחרים.

ובכל אופן, הרי ישנם כאלה שיודעים אודותם (שניספו בהאסון), אשר, אפילו נפש אחת מישראל היא עולם מלא (כפס"ד המשנה 235).

ועל זה — ישנה רק עצה אחת:

ובהקדם מארז"ל 236 שמביא רבינו הזקן באגרת התשובה 237: "אם הי' רגיל לקרות דף אחד יקרא ב' דפים לשנות פרק א' ישנה ב' פרקים וכו'", ולא רק ב"פ ככה, אלא כמה פעמים ככה, ע"ד מארז"ל 238 ש"אמר

234 ראה מכתב שושן פורים שנה זו (אג"ק שם ע' רכ"רכב): "הידיעות האחרונות מאגאדיר הודיעו על דבר הצלת מספר מסויים מהתלמידים תהלה לא-ל".
235 סנהדרין לו, א.
236 ויק"ר רפכ"ה.
237 ספ"ט.
238 שמו"ר רפמ"ו.

230 סנהדרין קו, ב ובפרש"י. זהר ח"ב קסב, ב. ח"ג רפא, ריש ע"ב.
231 זהר ח"ג קח, ריש ע"ב. ח"א קטו, א (הובא בלקו"ת פינחס עח, ב).
232 אבות פ"א מ"ז.
233 רעידת אדמה, שבה נהרגו רבים מבני — ראה מכ' ח' אדר שנה זו (אג"ק ח"ט ס"ע רט ואילך), ובהנסמן בהערות שם.

לו הקב"ה (למשה) אל תצטער בלוחות הראשונות שלא היו אלא עשרת הדברות לבד²³⁹, ובלוחות השניים אני נותן לך שיהא בהם הלכות מדרש ואגדות, הה"ד²⁴⁰ ויגד לך תעלומות חכמה כי כפלים לתושי" — שבזה מודגש שהפירוש ד"כפלים" הוא ריבוי פעמים ככה, עד אין מספר, שהרי על "הלכות" נאמר "ועלמות אין מספר"²⁴¹.

ועד"ז ביחס לתיקון הדבר בהנוגע אלינו ולפעולותינו — שבמקום מוסד אחד יקימו כמה מוסדות, במקום תלמיד אחד יעמידו כו"כ תלמידים, ובמקום תלמידה אחת יעמידו כו"כ תלמידות.

נח. ולהוסיף, שאין זה רק ענין המתאים ע"פ חשבון, שע"ז ממלאים את המקום החסר, אלא זהו גם לטובתם של התלמידים והתלמידות שנחסרו:

הנשמה — נצחית היא גם לאחרי מאה ועשרים שנה, אלא שאז עוברת הנשמה למעמד ומצב (עולם) נעלה יותר. וכיון שכל ישראל קומה אחת שלימה (כמבואר בספרי קבלה וחסידות²⁴², ומובן גם בכללות תורתנו²⁴³), הרי מובן, שהעילוי של הנשמה שתעלה מדרגא לדרגא, תלוי במעשה התחתונים.

ומזה מובן, שכשם שע"י מעשה הצדקה פועלים עילוי בהנשמה, הרי עאכו"כ כאשר מעמידים במקומו כו"כ "לעבעדיקע תלמידים" שילמדו בהתמדה ושקידה — הנה לא זו בלבד שמתמלאים ספסלי דבי מדרשא, אלא שנפעלת עלי' מדרגא לדרגא ו"מחיל אל חיל"²⁴⁴ גם בנשמתו של זה שמאיזו סיבה שתהי' נקטף בדמי ימיו.

ולהעיר, שע"פ תורה ישנו הסדר דשלשה ימים, שבעה ימים, שלושים יום ועד ל"ב חודש²⁴⁵; אבל בנוגע לפעולת העלי' בהנשמה — אין הגבלות, שלכן, ענין ה"אָרצייט", שאז עולה הנשמה מדרגא לדרגא ומחיל אל חיל, ישנו בכל שנה ושנה, ללא הגבלות.

וכאמור, ע"י מעשים טובים שנעשים לזכותה, ועאכו"כ כאשר

(243) ראה — לדוגמא — ירושלמי נדרים פ"ט ה"ד.
(244) תהלים פד, ח. וראה ברכות ומו"ק בסופן.
(245) מו"ק נו, ב ובתוד"ה מכאן. טושו"ע יו"ד רסשצ"ד.

(239) ובנדרים כב, ב: "אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד".
(240) איוב יא, ו.
(241) שה"ש ו, ח. וראה לקו"ש חכ"ט ע' 111. וש"נ.
(242) לקו"ת ר"פ נצבים. ובכ"מ.

מעמידים "ממלא מקום" — נעשה עילוי שלא בערך בנשמתו של זה שבסיבתו ועל ידו ניתוסף עוד תלמיד ותלמידה.

נט. (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א):

צריכים לבקש מהקב"ה — וב"עת רצון" פועלים זאת — שיהי זה לא באופן ד"אודך הוי' כי אנפת ביי"246, כי אם מתוך שמחה וטוב לבב, ובחסד וברחמים,

ומתוך "אורה ושמחה וששון ויקר" יוסיפו במוסדות, והעיקר, שיוסיפו בלומדים ולומדות, הן ריבוי בכמות והן ריבוי באיכות, ועד לאופן ד"ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה", ועד — "עלה הפורץ לפניהם גו' וה' בראשם"247.

* * *

ס. ע"ד האמור — הי' גם כאשר רבינו נשיאנו הגיע לכאן לפני עשרים שנה:

בבואו ממקום שבו אירע חורבן הכי נורא, שהתחיל עוד בהיותו שם, והלך והחמיר באופן דהיפך הטוב במשך השנים האחרות שלאחר שנת ת"ש באופן מבהיל — הנה הדבר הראשון שעשה בבואו לכאן היתה ההכרזה וההצהרה248 שלא בא בשביל עצמו, אלא כדי לעשות את אמריקא "מקום תורה".

וכמובן מסגנון ותוכן השיחה — הי' ענין זה לא רק תועלת עבור ארצות-הברית, אלא גם אופן ההצלה שהיו יכולים לפעול מיד בהנוגע לאחינו בני"י שנמצאו מעבר לים, שכן, מצד זה שכל ישראל הם קומה שלימה (כאמור לעיל), הרי כאשר נעשה תוספת חיות ואור באבר אחד, ניתוסף בדרך ממילא בכל אברי הגוף ובכללות הגוף.

ולכן, בבואו לכאן — ובפרט בימי הפורים — יסד את ישיבת תומכי תמימים בארה"ב, וכידוע השיחה בזה שכבר נדפסה בספר השיחות קיץ ה'ש"ת249.

ומיני אז הי' זה באופן של התרחבות והתפשטות, אף כי לגמרי לא באותם ממדים כפי שהיו יכולים לנצל זאת.

248) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בכת-

שחוק: כמו שר' זלמן (דוכמאן) אומר: "דער מאַניפעסט".

249) שיחת שושן פורים — ס"ע 20.

246) ישע"י יב, א.

247) מיכה ב, יג. וראה ב"ר פפ"ה, יד

ובפרש"י. אגדת בראשית ספס"ג.

ואין צועקין על העבר, אבל בנוגע מכאן ולהבא, הנה כל "נקודה" של העתיד [נקודה שיכולה להכיל בתוכה כמה ימים וזמנים (כנ"ל סל"ז ואילך)] בנוגע לתומכי תמימים בארה"ב, ועד"ז בנוגע לכל ענינים של קדושה, ובפרט בעניני חינוך על טהרת הקודש, שהם באופן של פירות ופירות פירותיהם עד סוף העולם²⁵⁰ — תהי' "כלל גדול" שמוסיף והולך, ומשלח שילוחים ופירות לכל הסביבה, ובאופן ד"ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה".

* * *

סא. הסדר הנהוג מכמה שנים, יותר מארבעים שנה²⁵¹ (שאז "נתן ה' לכם לב לדעת גו"²⁵²), שבפורים עורכים מגבית צדקה (הנקרא עתה בשם "אפיל") עבור "קופת רבינו", שממנו מחלקים לענינים מיוחדים ולאישים מיוחדים²⁵³.

וכיון שזהו ענין שנתייסד ע"י רבותינו נשיאינו, לכן הסדר הוא שאין אומרים נאומים, ולא מכריזים שמות, בחצוצרות וקול תרועה, אלא כל אחד נותן כפי נדבת לבו, אבל, כאמור לעיל (בהמאמר²⁵⁴), שהלב צריך להיות באופן ד"פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי".

ואלו שרוצים בקשר עם זה שיזכירום על הציון של הרבי — יכול כל אחד לרשום שמו ושם אמו בפתקא בפ"ע, ואת הסכום או ההתחייבות בפתקא בפ"ע.

ויהי' שה"מתן בסתר" באופן חשאי "יכפה אף"²⁵⁵ — הן בנוגע לעניני "אף" שבגלוי, והן (ויתירה מזה) בנוגע לעניני "אף" שבסתר, ויהי' "אורה ושמחה וששון ויקר" לא רק בהעלם, בחסדים הנעלמים, אלא גם בחסדים הגלויים, ועד למטה מעשרה טפחים, בכל המצטרך להאדם ולביתו, מנפש ועד בשר.

וכנהוג — ינגנו ניגון שמח, ויתנו ביד רחבה, והקב"ה יקיים הבטחתו: "עשר בשביל שתעשר"²⁵⁶, נוסף על כללות הענין ש"גדולה צדקה" שעל ידה נגאלים מן הגלות²⁵⁷, במהרה בימינו, ע"י משיח צדקנו.

(253) ראה גם שיחת פורים דאשתקד סל"ח (תו"מ חכ"ה ע' 133 ואילך). וש"נ.

(254) פ"ג ואילך (לעיל ע' 410 ואילך).

(255) משלי כא, יד.

(256) שבת קיט, א. וש"נ.

(257) ראה ב"ב יו"ד, א. תניא פל"ז (מח, ב).

(250) ע"ד לשון חז"ל — כתובות רפ"ט. זבחים לו, ב. ועוד.

(251) ראה שיחת י"ט כסלו פר"ת ס"ה (סה"ש תורת שלום ע' 243).

(252) תבוא כט, ג.

[ניגנו ניגון שמח ("והריקותי לכם ברכה"), ואח"כ התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן ניגון אדמו"ר מהר"ש — "לכתחילה אריבער".]

* * *

סב. בפרשת היום — לפי תקנת רבינו ללמוד חומש עם פירוש רש"י בפרשת השבוע, ביום ראשון עד שני וכו' — נכללת גם פרשת הכיור.

ולפני זה נאמרה פרשת "כי תשא את ראש בני ישראל וגו'"²⁵⁸, שעל זה אמרו רז"ל²⁵⁹: "אמר משה לפני הקב"ה, רבש"ע, במה תרום קרן ישראל, אמר לו בכי תשא", והיינו, שמצות מחצית השקל תפעל נשיאת ראש — "כי תשא את ראש בני ישראל".

ומבואר בכ"מ הענין בזה:

מצות מחצית השקל כפי שהיא לדורות (מלבד מחצית השקל שנתנו בתחילת נדבת המשכן שממנו נעשו אדני המשכן) היא בשביל קרבנות (ועניני) הציבור²⁶⁰.

ובתור זכר לזה נוהגים בפורים קודם קריאת המגילה ליתן מחצית השקל²⁶¹. וגודל הענין בזה מובן ממארוז"ל²⁶² "גלוי וידוע לפני מי שאמר והי' העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך הקדים שקליהן לשקליו, והיינו דתנן²⁶³ באחד משמיעין על השקלים".

ונקודת הענין בקיצור — שגזירת המן היתה על כל היהודים בשוה (כנ"ל), להיותם בני אברהם יצחק ויעקב, שלכן כופרים הם בעבודה זרה ומודים (בהקב"ה, ובמילא מודים הם) בכל התורה כולה, שבזה שוים כל בני"י. ולכן, ביטול הגזירה הוצרך להיות ע"י ענין שבו שוים כל בני"י — שזהו הציווי דמחצית השקל עבור קרבנות ציבור, והרי קרבן ציבור הוא קרבן עבור כל העדה כולה, למקטנם ועד גדולם, כמבואר הענין בארוכה ואין כאן המקום להאריך בזה.

ומיד אחרי זה נאמרה פרשת הכיור — "ועשית כיור נחושת וכנו נחושת לרחצה גו' ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם כבואם אל אוהל מועד גו' או בגשתם אל המזבח לשרת גו'"²⁶⁴.

(262) מגילה יג, סע"ב.

(263) ריש שקלים.

(264) ל, יח ואילך.

(258) ר"פ תשא.

(259) ב"ב יו"ד, ב.

(260) רמב"ם הל' שקלים רפ"ד.

(261) רמ"א או"ח סתרצ"ד ס"א.

ולכאורה אינו מובן:

כיון שמטרת הכיור וכנו היא בשביל הכניסה לאוהל מועד — הרי הציווי על עשייתו הוצרך להיות לפני הציווי על עשיית המשכן, הקרשים והיריעות, ושאר כלי המשכן, או לכל הפחות בהמשך להציווי על עשיית המשכן וכליו, ומהו הטעם שציווי זה נאמר לאחרי ההפסק בענין "כי תשא את ראש בני ישראל גו' זה יתנו גו' מחצית השקל"?

ועכצ"ל, שענין הכיור שייך להענין שנפעל ע"י מחצית השקל, שלכן נסמכו ב' ציוויים אלו.

סג. ענינו של הכיור הוא — שכדי שהכהן יוכל להכנס בטהרה אל הקודש כדי להקריב קרבן לה'²⁶⁵, או בשביל להשתחוות לפני ה'²⁶⁶ (שהרי ביאה ריקנית אסורה²⁶⁷, כי אם לצורך איזו תכלית), הוצרך לרחוץ תחילה ידיו ורגליו מן הכיור.

ועז"נ "ועשית כיור נחושת וכנו נחושת" — שהכיור וכנו לא נעשו מזהב או כסף, אלא מנחושת, שהוא הפחות שבמתכות.

מניין לקחו את הנחושת עבור הכיור וכנו? — מ"מראות הצובאות"²⁶⁸, כמסופר בדברי חז"ל²⁶⁹ ש"בנות ישראל היו בידן מראות [שהיו עשויים מנחושת קלל, והיו מצחצחים ומבריקים אותם עד שהי' נראה בהם מראה הפנים] .. ואף אותם לא עיכבו מלהביא לנדבת המשכן, והי' מואס בהן משה מפני שעשויים ליצר הרע, א"ל הקב"ה, קבל, כי אלו חביבין עלי מן הכל, שעל ידיהם העמידו הנשים צבאות רבות במצרים, כשהיו בעליהם יגעים בעבודת פרך, היו הולכות ומוליכות להם מאכל ומשתה .. ונוטלות המראות .. ומשדלתו בדברים .. ומתוך כך מביאות לבעליהם לידי תאוה ונזקקות להם ומתעברות ויולדות כו"י.

סד. והענין בזה בעבודת כאו"א מישראל:

ובהקדמה — ש"היד שנשתלחה במקדשך"²⁷⁰ היתה רק בנוגע לבית־המקדש הגשמי, אבל בית־המקדש שבלבו של כאו"א מבני, עליו נאמר "ושכנתי בתוכם", בתוך כל אחד ואחד מישראל — הרי זה תלוי

(268) ויקהל לח, ח.

(269) פרש"י עה"פ. וראה תנחומא פקודי

ט.

(270) נוסח תפלת מוסף דיו"ט.

(265) ראה פרש"י עה"פ.

(266) ראה אנציק' תלמודית ערך השתחוואה

ס"ד (כרך יא ע' רלג ואילך). וש"נ.

(267) ראה אנציק' תלמודית ערך ביאת

מקדש בתחלתו (כרך ג' ע' קב ואילך). וש"נ.

בו בלבד, ואם רק משתדל ועוסק בזה, אזי יש לו מקדש בנוי על תלון (כמדובר כמ"פ²⁷¹).

אמנם, "משכן" זה צריך להיות נלקח מעניני העולם — כמו המשכן כפשוטו שנעשה מ"זהב וכסף ונחושת וגו'", "י"ג או ט"ו דברים (כב' הגירסאות²⁷²), והיינו, שצריך לעשות מעניני העולם דירה לו ית', וכאמור לעיל (סכ"א) בארוכה שזוהי תכלית התורה — לעשות מהעולם מקום קדוש, "בית מקדש".

ולכאורה אינו מובן:

כיון שעוסקים בעניני העולם, הרי לא יתכן שלא יתדבק משהו כו'. וכפי שרואים בטבע בני אדם, שהמתאבק עם מנוול, נדבק בו אבק ועפר ואפילו רפש וטיט ("בלאָטע"). ובמצב כזה הרי לא שייך להכנס ח"ו לביהמ"ק, וכדאיתא במשנה²⁷³ שאפילו להר הבית אסור להכנס באבק שעל רגליו?

והעצה לזה — שקודם הכניסה לביהמ"ק צריך להיות ענין של רחיצה.

ומה צריך לרחוץ? — את חלקי הגוף שעל ידם הוא עיקר העסק בעניני העולם, שהם הידים והרגלים — "ורחצו גו' את ידיהם ואת רגליהם":

הרגלים — מביאים את האדם בעולם, והיינו, שמצד עצמו הי' צריך להיות ב"בית-המקדש", בד' אמות של תורה או בד' אמות של תפלה, אלא שרגליו מובילים ומביאים אותו בעוה"ז הגשמי, ובפועל, הרי הרגלים הם העומדים ישירות על הארץ והעפר הגשמי.

והידיים — הם הכלים הממוצעים בין האדם להעולם, שעל ידם נוטל דברים מהעולם ועל ידם נותן דברים בעולם,

וכידוע הפירוש²⁷⁴ בדברי המשנה²⁷⁵ "העני עומד בחוץ ובעל הבית בפנים וכו'", ש"בעה"ב בפנים" קאי על הקב"ה, ו"העני בחוץ" קאי על איש ישראל שצריך למלא את שליחותו בעוה"ז הגשמי, וישנו הענין ד"פשט בעה"ב את ידו לחוץ כו'", שזהו ע"ד מ"ש¹⁹³ "דודי שלח ידו מן

(274) ראה "כתבי הרח"א ביחובסקי" (ברוקלין, תש"נ) ע' צט ואילך — מה שמעו אדמו"ר הזקן מהרב המגיד. (275) ריש שבת.

(271) ראה גם תו"מ ח"ח ע' 14. וש"נ. (272) ראה לקו"ש חכ"א ע' 153. וש"נ. (273) סוף ברכות.

החור", וכמו"כ ישנו הענין ד"פשט העני את ידו לפנים כו", להכניס מרשות הרבים לרשות היחיד.

וחלקים אלו שבאים במגע עם עניני העולם — הרגלים, שמביאים את האדם בעולם, והידיים, שבאמצעותם נוטל דברים מן העולם או שמכניס בעולם דברים שלמעלה מהעולם — צריך לרחוץ אותם.

כיצד היא הרחיצה? — הנה רחיצה ע"פ דין בנגלה דתורה היא עי"ז שנוטלים מים ושופכים על הידיים והרגלים, שאז, הידיים והרגלים עצמם (העור והבשר והעצמות) נשארים במקומם, ואילו האבק ורפש וטיט שנדבק עליהם, הולכים ונשטפים ע"י המים (אם הם רק במדה המספיקה) ששופכים עליהם.

וענינו בעבודה — כמ"ש הרמב"ם²⁷⁶ ש"רמו יש בדבר .. הביא נפשו במי הדעת הטהור", ידיעת אלקות, "דע את אלקי אביך"²⁷⁷, שזהו"ע תורת החסידות, וטבע הדברים הוא שבכח "מי הדעת הטהור" לרחוץ את הידיים והרגלים, חלקי הגוף שבאים במגע עם העולם, ולשטוף מהם את "הנחות העולם", ולחזק את ה"נפש השנית בישראל" ש"היא חלק אלקה ממעל ממש"⁵⁶.

וכאשר הידיים והרגלים נעשים נקיים, אזי יכול האדם למלא תפקידו בעולם — לעשות מעניני העולם, זהב וכסף ונחושת, משכן ומקדש לו ית'.

סה. ועל זה באה ההוראה — שאין צורך במי שהוא בעל שכל גדול זך ונעלה ביותר דוקא; אין צורך בדבר שנעשה מזהב או מכסף דוקא; יכול להיות גם דבר שנעשה מנחושת, הפחות שבמטלטלין, אלא שנתינת הנחושת היתה באופן ש"כל נדיב לבו יביאה"²⁷⁸, בלב שלם — הרי כיון שדבר זה בא מלב יהודי זך ("אֶ רֵינְעֵר אִיִּדִישְׁעֵר אַרְרִין"), בכחו לשטוף את האבק ורפש וטיט שנדבק על ידיו ורגליו.

והתורה מספרת דבר חידוש — שהכל ידעו שענין זה נעשה ע"י נשי ישראל:

לכאורה, הרי ענינה של האשה הוא באופן ש"כל כבודה בת מלך פנימה"²⁷⁹, ואילו העסק עם עניני העולם נעשה ע"י הבעל.

(278) ויקהל לה, ה.

(279) תהלים מה, יד. וראה רמב"ם הל' אישות פי"ג הי"א.

(276) בסוף הל' מקוואות.

(277) דברי הימים"א כח, ט. וראה תניא קר"א קנו, ב. ועוד.

אך היא הנותנת:

מצד זה שהבעל נמצא כו"כ שעות בעניני עוה"ז — הנה לאח"ז קשה לו יותר להבחין ולברר מהו "דבר זר" עבורו, ומהו דבר השייך אליו ("א אייגענע זאך");

ואילו האשה שנמצאת בבית, "כל כבודה בת מלך פנימה", ו"חכמת נשים בנתה ביתה"²⁸⁰, להעמיד את ביתה על יסודי התורה והמצוה — הנה אף שלכאורה "נשים דעתן קלה"²⁸¹, הרי להיותה בת שרה רבקה רחל ולאה, בכחה וביכלתה — מצד כח האמונה, אמונה פשוטה, שישנה אצל נשים יותר מאשר אצל אנשים²⁸² — להבחין ולברר שענין פלוני שייך לעוה"ז החומרי ובמילא צריכים לשטפו, וענין פלוני שייך לחלק העולם שיכולים לעשות ממנו משכן ומקדש לו ית'.

ובכחן של הנשים ליתן אפילו ענין של נחושת, שהוא הפחות שבמטלטלין, אבל, הנתינה היא מתוך חביבות, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בצחצוח והברקת הנחושת להיות דבר הנוצץ, שאז יהיו משתקפים במתכת — פני אדם.

ועד כדי כך, שאפילו ענין כזה שאצל האנשים יכול להידמות שזהו"ע של לעו"ז, ענין של תאוה — הנה מצד האמונה פשוטה של הנשים, בכחן לפעול שעל ידו יעמידו ויגדלו צבאות השם! ולהעיר:

אדמו"ר הזקן כותב בספר התניא²⁸³ ש"העיקר תלוי שיקדש עצמו בשעת כו", "משום שאין לך נפש רוח ונשמה שאין לה לבוש מנפש דעצמות אביו ואמו, וכל המצות שעושה הכל ע"י אותו הלבוש .. ואם יקדש את עצמו ימשיך לבוש קדוש כו".

וכיון שהעמידו "צבאות השם", "זרע ברך ה"¹⁵², שיצאו "מארץ מצרים על צבאותם"²⁸⁴, ונכנסו אח"כ לארץ ישראל, והם אלו שממלאים את שליחותו של הקב"ה בעוה"ז הגשמי והחומרי — הרי מזה מוכח, שהלבושים שלהם היו כדבעי למהוי, כיון שהקידוש הי' כדבעי למהוי. ונמצא, שכללות הענין ד"מראות הצובאות" שעל ידן "משדלתו בדברים", הי' ענין של קדושה.

ענינים ע' שפג ואילך. וראה גם אוה"ת תשא ע' א'תתקפה ואילך.
(283) ספ"ב.
(284) בא יב, נא.

(280) משלי יד, א.
(281) שבת לג, ב. וש"נ.
(282) ראה אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תתקכו.
יהל אור לתהלים ע' תלה. מאמרי אדה"ז

סו. וזהו סדר הדברים בפרשה:

לכל לראש באה ההודעה שהענין ד"תשא את ראש בני ישראל" נעשה עי"ז שבנ"י מתאחדים בלב אחד ובנפש אחת להקריב להקב"ה קרבן ציבור כולם יחד, באופן שכולם שוים — מצד נקודת היהדות וכח המס"נ שאצל כל היהודים בשוה — שלכן צריכה להיות נתינת מחצית השקל באופן ש"העשיר לא ירבה והדל לא ימעט"²⁸⁵.

ולאח"ז נתבאר, שאי אפשר להתחיל לבנות משכן ומקדש מהעולם, אלא צריכים להכין תחילה את העולם שיוכל להיות משכן ומקדש — להבחין ולברר איזה ענינים אינם שייכים ליהודים, ואיזה ענינים יכול יהודי לברר ולזכך, ועל זה ניתנה האמונה פשוטה לנשים הצדקניות שבאותו הדור, שנותנות אפילו את ה"מראות" כדי לבנות כלי שממנו ירחצו את האבק רפש וטיט של העולם, ועי"ז תהי' ההכשרה לבוא אל הקודש ולהקריב קרבן לה'.

סז. והנה, אמרו רז"ל "בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים"²⁸⁶, ו"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"²⁸⁷, שגם הגאולה העתידה לבוא בעגלא דידן ע"י משיח צדקנו, תהי' "בשכר נשים צדקניות שיש בדור"²⁸⁸.

וענין זה נעשה ע"י עבודתן של הנשים הצדקניות להעמיד את ביתן על יסודי התורה והמצוה, להכניס בו כמה ענינים, אבל, להבחין ולברר מה צריך לשטוף ולזרוק החוצה, ומה צריך להשאיר בבית, ואח"כ לפעול בבית הענין ד"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

וזו תהי' ההכנה לבית המקדש השלישי, שעומד בנוי ומשוכלל ויתגלה וירד²⁸⁹ למטה מעשרה טפחים,

ובו תהי' העבודה באופן ש"רחצו אהרן ובניו גו' את ידיהם ואת רגליהם", ויקריבו את קרבנות הציבור עי"ז ש"תשא את ראש בני ישראל גו' זה יתנו גו' מחצית השקל",

במהרה בימינו, ע"י משיח צדקנו.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "אבינו מלכנו". ניגון

(288) יל"ש רות רמז תרו (בסופו).

(289) ראה פרש"י ותוס' — סוכה מא,

סע"א. ועוד.

(285) תשא ל, טו.

(286) סוטה יא, ריש ע"ב.

(287) מיכה ז, טו.

אדמו"ר הזקן בן ד' הבבות (בבא הד' — ג"פ). "ניע זשוריצי כלאָפּצי".
ואח"כ אמר:]

אלו שנתחייבו בברכה אחרונה — יברכו ברכה אחרונה.

אלו שרוצים להמשיך ההתוועדות — תבוא עליהם ברכה.

אלו שהם במעמד ומצב ד"עד דלא ידע" — ימשיכו... עד כי יבוא
משיח, בעגלא דידן.

